

OTA PAVEL

Smrt krásných srnců

Československý spisovatel
Praha

Nejdražší ve střední Evropě

Moje maminka strašně toužila jet před válkou do Itálie. Nechtěla ani tak vidět Michelangelovy sochy a obrazy Leonarda da Vinci, jako si přála vykoupat se v teplém moři. Protože maminka pocházela ze Dříně u Kladna, kde byl jen ubohý kachní rybníček, pokrytý hustým zeleným žabincem, a nikdy toho koupání jako malá holka neužila. A tak se vždycky zjara ptávala tatínka:

„Leoušku, pojedeme letos?“

Můj tatínek Leo obvykle odvětil, že právě letos nemáme dost peněz, a dokazoval, že podle jeho názoru je to na Berounce u Křivoklátu o moc lepší. Můj tatínek měl totiž daleko jinačí starosti. V popředí jeho zájmů stál obchod a ryby. V obojím neuvěřitelně vynikal, rybám však dával přednost a to byla věčná škoda pro naši rodinu a také pro švédskou firmu Elektrolux, kde dělal obchodního cestujícího s ledničkami a vysavači. Častokrát se přímo vytratil z obchodní cesty a našli ho obvykle na Berounce, jak chytá se svým nej-

lepším přítelem převozníkem Karlem Proškem štiky na okouny.

Ta jeho láska k rybám vyvrcholila rozhodnutím, že zakoupí pro naši rodinu rybník i s kapry. Budeme mít nejen vlastní kapry, ale ještě na nich při výlovu vyděláme spousty peněz. Maminka se dívala na celý podnik skepticky a upozorňovala tatínka, aby se do toho nepouštěl, že to není jeho branže. Ale příliš neprotestovala, tatínek při takové příležitosti obvykle dost křičel, jenom nakonec poznamenala, jestli bychom za ty peníze neměli raději jet do Itálie. Tatínek ani nepromluvil, jenom na ni vrhl odmítavý pohled. Byl totiž přesvědčen, že rozumí obchodu líp než maminka a všichni její křesťanští příbuzní dohromady. V tomto pohledu byla obsažena tisíciletá moudrost předků a také holá skutečnost, že za ty peníze, co kapři vynesou, budeme moci jet do Itálie i s celým příbuzenstvem. Musím podotknout, že toho se maminka obávala nejvíc.

A tak tatínek sháněl rybník. Měl o tom svou představu hluboké, jímavé duše. Rybník obklopený nakloněnými vrbami, sem tam srdcovitý stulík se žlutými kalichy květů a ve vodě prosluněné paprsky plavou kapři jak telata. Za touto představou tatínek přímo letěl jako včela za pylem. Projel kus české země, ale takový rybník na prodej nenacházel.

Až v Kročehlavech za ním přišel jeho zná-

mý, pan doktor Václavík, veliký, silný chlap, pod nosem fousky. Pan doktor povídal tatínkovi, jenž měl tehdy bůhvíproč titul inspektora:

„Pane inspektore, nechtěl byste si koupit moje ryby?“

V tatínkovi hrklo:

„Co by to stálo, pane doktore?“

Pan doktor:

„Deset tisíc. Přinesu vám účet, abyste viděl, kolik jsem dal před lety za malé kapry. Pochopitelně že od té doby značně vyrostli. Však uvidíte.“

Tatínek na to:

„Vám já věřím, pane doktore.“

A pan doktor:

„Pojďte, aspoň vám ukážu, jací jsou tam kapři.“

A jak šli, tak už po cestě mého tatínka napadla předtucha, že to bude ono. Bylo to to známé neselhávající tušení, které mu už napřed říkalo, kde prodá ledničku a kde vysavač a kde je to marné zvonit anebo klepat. Tak jako cítil na dálku dobrý obchod, tak vnímal tentokrát svůj vyvolený rybník a v něm bachraté kapry.

Zastavili se na hrázi a pan doktor Václavík nechal tatínka pokochat se tím pohledem. Rozkládal se tu nevelký obdélníkový rybník, po stranách světle zelené vrby smáčely své proutí v klidné vodě a sem tam ležel na

hladině stulík se žlutými květy. Tatínek povzdychl a jeho přítel, pan doktor Václavík, pronesl významně:

„A teď ty kapři.“

Vytáhl z kapsy zemli. Rozlomil ji a půlku vhodil ke hrázi. Pan doktor se jistě usmíval a tatínek nespouštěl ze země oči. Najednou se prolomila hladina, objevilo se žluté velké tělo a obrovitá tlama udělala chlamst! A země zmizela. Tatínek zaúpěl:

„Prokrista, ten má aspoň pět kilo.“

A pan doktor řekl významně:

„Šest.“

A tím to bylo hotovo. Tatínek zajel domů pro všechny naše úspory a maminka se mohla utěšovat, že máme rybník s vlastními kapry. Rybník měl jedinou nevýhodu, byl od Prahy daleko.

Od toho dne však tatínek často zářil, občas se nepřítomně usmíval a maminka říkala, že je zase duchem u kaprů v Kročehlavech. Maminka měla pro tatínkovy slabosti vždycky pochopení a tak taky přistupovala na nekončné rozhovory o tom, jak asi kapři rostou. Tatínek si mnul ruce a říkal mamince:

„Hermínko, majlant na nich vyděláme, majlant.“

Já nevěděl, co je to majlant, ale muselo to být něco krásného a velkého, protože tatínek se blaženě usmíval a hladil maminku po rukou.

Blížil se podzim a s ním výlov našeho prvního rybníka. Naše rodina, a hlavně tatínek, se chystala na ten den jak na veliký svátek. Tatínek si vzal u své firmy Elektrolux volno — pan ředitel se ptal: „Zas na ryby? Zas na ryby? To vás zahubí, pane inspektor,“ — a maminka si pořídila zvlášť k této příležitosti slušivý kabát z koverkotu. Maminka musela pozvat své švagry dělníky, pořízky Karla Kopřivu a Karla Hružu. Dostali přesný úkol: budou hlídat na hrázi, aby vylovené kapry nikdo neukradl. Přijeli k rybníku i s rodinami. Můj tatínek zjednal na výlov rybníka rybáře z povolání pana Stehlíka ze Smíchova. Ten přijel s osmi muži, oblečenými od hlavy až k patě v gumových oblecích. Pan Stehlík, silný, starý a zkušený člověk, si potrpěl na pořádek. To, co se rozvinulo na hrázi toho idylického rybníka s vrbami a stulíky, se spíše podobalo vojenskému tažení proti neznámému nepříteli. Na hrázi stály dvě pětítunky značky „PRAGA“, na nich kyslíkové bomby a sudy „lejty“ na převoz kaprů. Po hrázi se pohybovali tiše gumoví muži a rozkládali sítě.

Z rybníka vytékala voda a tatínek v předtuše značných výdělků za prodané kapry, které přislíbil závodu Vaňha, častoval hosty.

Ke svačině teplé vuřty, housky. A dvě basy piva.

Na oběd se šlo do restaurace k Nejedlému.

Po dalším pivu nálada stoupala. Jen tatínek nic nepil, on na pití nikdy nebyl.

Ve tři hodiny odpoledne byly na hrázi už stovky diváků a v rybníce zbylo jen málo vody.

Pan Stehlík dal povel k útoku. Jeden rybář zatroubil na zlatou trumpetu a začali zatahovat. Síť se prohnula do velikého oblouku a korky se nesly jako kachýnky po hladině. Pan Stehlík udílel rozkazy a gumoví panáčci podobní loutkám na drátku pohybovali rukama sem a tam. Napětí v hledišti stoupalo, jak se blížilo rozuzlení.

Prostor s kapry se už zúžil na maličký okruh. Na hladině se v těchto okamžicích mělo už ukázat vlnění a vření od ryb, ale nic se neobjevovalo. A tatínek, jenž tenhle rybářský úkaz znal, bledl a na čele mu vyrůstaly kapky potu.

Rybáři zmenšovali okruh, až se korky dostaly ze všech stran k sobě. V síti zřejmě nic nebylo. A přece! Na rozhraní bláta a vody se něco plácalo. Pan Stehlík to zručně nabral do podběráku a zdvihl do výše. Kapr! A jaký kapr! Tatínek kapra poznal, zaúpěl a hráz vypukla v ohromný řehot. Všichni se tenkrát smáli kromě mé maminky a mého tatínka.

. Maminka tu ostudu musela nést zvlášť těžce, na Dříní dlouho žila, ale Kročehlavy byly její rodné město. Tiskla nás k sobě a šeptala:

„Mý děti ubohý. Kdybyste věděly, jakého máte tatínka!“

Tatínek zatím seběhl k rybníku, stál nad rybou lapající po vzduchu a prohlížel si ji, jako by poprvé v životě viděl kapra. Pan doktor Václavík nelhal, kapr měl hodně přes šest kilo, od té doby, co tatínek koupil rybník, značně ztloustl.

Tatínek se pak hnál k vile pana doktora Václavíka, rozhodnut vyřídit celou záležitost boxerským způsobem, tak jak to viděl u pana Františka Nekolného.

Otevřela mu služka:

„Pan doktor odjel s milostivou paní na dovolenou do Itálie.“

„To jeli za mý peníze. A do Itálie!“

K večeři jsme ten den měli kapra. Maminka s tatínkem přirozeně nemluvila, a jenom když tatínek furiantsky prohlásil: „Když jsme ho zaplatili, tak si ho, děti, taky sníme,“ maminka dosti vztekle podotkla, že i pro soukmenovce tatínka, pana Rothschilda by to byla zřejmě drahá večeře. A v tom měla zřejmě pravdu. Byl to pravděpodobně nejdražší kapr nejen v Československu, ale v celé střední Evropě. Přišel mého tatínka i s výdaji za výlov rybníka na rovných jedenáct a půl tisíce a za ty peníze bychom měli — jak na závěr večeře podotkla maminka — živé lososy dovážené přímo z Kanady.

Tatínka tenkrát přešel vztek a k panu doktoru Václavíkovi stran boxerského zápasu nešel.

Utekla řada let. Tatínek v nich prodával ledničky a vysavače a jezdil rybařit na Berounku.

Jednou zase seděl ve své kanceláři v Konviktské ulici, když někdo zaklepal, tatínek řekl: „Jen dál!“ a vešel — pan doktor Václavík. Tatínek v tu ránu zrudl, chtěl ho začít mlátit, ale pak se uklidnil. Potom si tatínek uvědomil, že pan doktor už nemá knírek. Pan doktor šveholil:

„Pane inspektore, pane inspektore, jak se máte? Takovou dobu jsme se neviděli.“

Tatínek chtěl říci, že se měl výborně, protože pořád jedl ty kapry, co mu pan doktor prodal, ale neřekl nic. Něco mu šeptalo, aby počkal, že všechno teprve přijde. Z pana doktora Václavíka vylezlo, že by jeho manželka chtěla ledničku.

„Přišel jsem za vámi, pane inspektore, vím, že nám nejlíp poradíte, vždyť jste z našeho kraje.“

A usmál se na tatínka.

„Samozřejmě, pane doktore, je to moje branže,“ zašveholil tatínek a vychrlil na pana doktora: „Doporučuji vám typ GV, systém Platr-Munters s mramorovou deskou nahoře, cena deset tisíc tři sta padesát korun.“

Pan doktor Václavík neměl ani páru o zá-

zračném systému Platr-Munters, ale horlivě přikyvoval. Tatínek mu lednici pak šel ukázat a pan doktor byl náramně spokojený, nejvíc se mu zamlouvala ta mramorová deska nahoře. Tatínek ho pak vzal k sobě do kanceláře, nabídl mu koňak, náramně se bavili, pak doktor Václavík vyprávěl, kdo se rozvedl, kdo oženil, kdo narodil a kdo zemřel v Kročehlavech, a tatínek mu vykládal židovské anekdoty o panu Khonovi a panu Abelesovi. Když už měl pan doktor špičku po tom koňaku, tatínek mu slíbil, že firma sama dopraví lednici do tří dnů do Kročhlav, ale zaplatit se musí hned. Pan doktor na to, že tolik peněz u sebe nemá, ale zajede do banky. Vrátil se za hodinu, zaplatil tatínkovi ledničku a tatínek mu dal potvrzení.

Po odchodu pana doktora zavolal tatínek skladníka Škvora:

„Máš tam vyřazenou starou lednici?“

„Jedna se tu ještě najde.“

A tak ji tatínek dal panu lakýrníku Kučerovi nalakovat a přikázal, aby z ní vyndali vnitřek, takže z lednice vznikla jenom prázdná bedna. Navrch nechal dát originál ambaláž a nálepky MADE IN SWEDEN a pomyslel znovu s lítostí na to, že ten rybník v Kročehlavech také napohled tak krásně vypadal, obklopen vrby a pokrytý žlutými stulíky. A aby pan doktor Václavík neměl bolest tak přeukrutnou, dal tatínek přibalit k bedně tu

mramorovou desku, co se panu doktorovi tolik líbila.

Ledničku poslali do Kročehlav.

Pan doktor Václavík si zavolal z Libušína montéra Beznosku, aby stroj zapojil. A montér prý utekl a volal zděšeně, že s tím nechce mít nic společného.

Pan doktor Václavík okamžitě telefonoval tatínkovi a křičel:

„Pane inspektore, ta lednice nemá vnitřek. Vždyť jste mi poslal bednu. Králíkárnu už mám! Tu nepotřebuju!“

Tatínek na to řekl:

„Jó, pane doktore, to se nenechá nic dělat. To je jako s tím rybníkem. Ten taky neměl vnitřek a jinak vypadal moc hezky.“

A položil sluchátko.

Pan doktor Václavík si to tenkrát nejel vyřídít do Prahy s tatínkem boxerským způsobem, ani tatínka nežaloval. Ale museli mít u Václavíků asi smutný večer, stejně jako my po výlovu toho rybníka. Vždyť pan doktor Václavík koupil nejdražší bednu na králíky nejen v Čechách, ale v celé střední Evropě.

Ve službách Švédska

Generální ředitel firmy Elektrolux, pan František Korálek, u něhož můj tatínek pracoval, byl boháč. Měl třicet tisíc korun pevného platu měsíčně, vilu na Ořechovce, každý rok nové americké auto, žádné děti a v Chuchli svou vlastní stáj Frako (František Korálek), nádherné koně, také značky Elektrolux, a k nim anglické žokeje.

Podle tatínka byl však pan Korálek především gangster a hlavní důvod zřejmě spočíval v tom, že měl za ženu paní Irmu, kterou si vůbec nezasloužil. Paní Irma se totiž strašně líbila mému tatínkovi. Na židovku měla nezvyklé blond vlasy a modré oči, potom překrásně vymodelovaná ňadra, jež se vypínala pod působivými látkami jako atlas nebo šantung, a pevný oblý zadeček. Ztepilostí se vyrovnala klisnám ze stáje svého muže a ve tváři jí ležel oduševnělý výraz vzdělanosti, což nejvíce imponovalo tatínkovi, jenž nevěděl, kdy napsat *i* anebo *y* i v těch nejjednodušších slovech, neboť ho v útlém věku ze školy vyloučili pro řadu činů a nakonec proto, že hodil

po třídním učiteli Lukešovi kalamář i s inkoustem.

Naše maminka o tatínkově tajné lásce k paní Irmě věděla, ale příliš se tím nezne-
pokojovala. Usoudila, že tatínkovy šance jsou
tak mizerné, jako kdyby chtěl zdolat Mount
Everest. Měl na krku nás (tři kluky), koně
ani americký bourák nevlastnil a rozuměl jen
fotbalu, boxu a rybám, čímž paní Irmu ne-
mohl oslnit. A taky minulost mého tatínka
byla venkoncem dobře známá. Než přišel k té
slavné švédské firmě Elektrolux, prodával ha-
sicí přístroje domácí výroby Tutankamen.
Bylo známo, že po zásahu Tutankamenem vy-
hořela nejedna fabrika. Také se někde zmínil,
jak jsme v té době žili, a to se v Praze roz-
šířilo. Bydleli jsme ve vesničce uprostřed lesů
blízko Mariánských Lázní a jedli osolené hou-
by bez vajíček a chleba se zdravou cibulí.

Ale stal se zázrak. Od té doby, co právě
pan František Korálek řekl:

„Tak vás bereme jako obchodního zástup-
ce,“ začala stoupat na nebi tatínkova šťastná
hvězda.

Udalo se to krátce potom, co ho vzali na
zkoušku do filiálky firmy Elektrolux v Plzni
a svěřili mu s nedůvěrou jeden vysavač pra-
chu v dřevěném kufříku. Nedali mu však žád-
né diety, musel šlapat i s tím kufříkem pěšky
do Rokycan, protože neměl na vlak. V Roky-
canech stál dvě hodiny na náměstí, než se

odhodlal navštívit prvního klienta a říct poprvé naučenou formulku, kterou si opakoval celou cestu z Plzně:

„Já jsem reprezentant firmy Elektrolux a prodávám vysavače se značkou Made in Sweden.“

Tatínka tenkrát ten pán nevyhodil. Ba dokonce si jeden koupil. Ještě ten den táta prodal v Rokycanech čtyři vysavače a to byl tenkrát výkon na nováčka, poněvadž lidi lpěli na koštěti a smetáku stovky let a vysavač za dva tisíce považovali za čertovský vynález a úplnou zbytečnost. Z Rokycan odjel za vypůjčené peníze do Radnic (kde ho strýček lékař doporučil svým klientům) a do Příbrami. Říkal naučenou větu a pak následovalo předvádění přístroje, úsměvy, lichotky, poklony. Za deset dní prodal jedenatřicet vysavačů. V Plzni tomu nechtěl nikdo věřit. Poté, co se přesvědčili, jeli ho ukázat z Plzně jako svátost nebeskou do Prahy, a když procházel chodbou na ředitelství, otvíraly se dveře a úředníci si šeptali a ukazovali na něho. Uvedli ho ke generálnímu řediteli Korálkovi, kde už čekala jeho světlovlasá a světlooká žena Irma, a ta se zasněně podívala na mého vylekaného tatínka, podala mu ručku a řekla:

„Gratuluji vám, pane.“

A můj tatínek se rázem ocitl v sedmém nebi a hned ho mapadlo, že tak krásnou ženu ještě neviděl, políbil jí na rozloučenou tu ručku,

koktal z toho všeho štěstí, a když vyšel ven, sliboval si, že pro tuhle firmu a tuhle paní nasadí všechny svoje síly.

A také to udělal.

Firma Elektrolux udělala s mým tatínkem veliké terno. Brzy se potvrdilo, že je fenomén na prodej vysavačů a ledniček. Těžko říci, v čem to bylo, ale v tomhle oboru byl génius a u géníů se nadání těžko pozná v umění, natož v prodeji vysavačů prachu. Měl v očích veselost, smutek i pokoru a hlavně šarm elegantního a hezkého muže, byl neodbytný a drzý, ale vždycky to mělo hranici vkusu. To jen zlí jazykové z řad konkurentů o něm říkali to staré, otřepané, že ho dveřmi vyhodí a on tam znova vlez oknem. Brzy se stal mistrem republiky u firmy Elektrolux; tato firma měla své mistry v prodeji po celém světě, tak jako jsou mistři v kopané nebo v plavání. Generální ředitel František Korálek mu předával na slavnosti zlaté hodinky MOVADO s dvojitým pláštěm a efektní rytinou I. cena. Paní Irma mu podala ručku a zase řekla:

„Gratuluji vám, pane.“

A usmála se na tatínka, ale on nějak nepochopil, že je to jen takový společenský úsměv, co má své odsad' až potad'. Povzbuzen vyhrál další zlaté hodinky MOVADO i s dvojitým pláštěm a vypadalo to, že se může stát neporazitelným mistrem celého svě-

ta u firmy Elektrolux. A tak stoupal k závratným výšinám, kupředu ho hnala mezi jiným vidina krásné paní Irmy. Také naše maminka byla navýsost spokojená, dařilo se nám už skvěle. Zařídili jsme byt, oblékli se, naplnili špíz, lahůdky nakupovali u Lipperta. A když jsme měli všechno nejnutnější, maminka nám řekla:

„Chlapci, tatínek teď asi začne vyvádět.“

A taky jo. Oblékl se jak dandy. Od Meindla-Mecelese na Příkopech si pořídil anglické šaty, od Poppra-Krásy ve Vodičkově ulici boty a od Knížete plášť z látky homespun. To byla tehdy moc drahá látka a měla tu vlastnost, že s ní dělal nenápadně před zákazníky a jednou také před paní Irmou malé výstupy: vrazil do ní tužku, takže koukala jen půlka, pak tužku vytáhl a látka se sama zatáhla. A stříhat a holit — abych nezapomněl — se tou dobou nechával u jednoho z nejlepších holičů v Praze, pana Webera v pasáži Alfa. K dovršení všeho koupil americký vůz. Pravda, nejnovější bourák to nebyl, ale byl to přece jen americký automobil značky Buick s dvěma reflektory a plátěnou střechou, šestiválec, šestadvacet litrů na sto kilometrů. Maminka sepjala ruce a naříkala:

„Leoušku, co s takovým velkým autem budem dělat? A kdo s tím bude jezdit?“

„Já,“ odpověděl tatínek sebevědomě, ačkoli věděl, že to nemůže být pravda, neboť co-

koli v životě řídil, vždycky to dopadlo katastrofálně. A že je auto velké, dobře věděl, ani pan generální ředitel Korálek tak ohromné neměl, ale to bylo právě ono. Uřídit tohle auto se ukázalo nesmírně těžké, a tak jsme si museli opatřit na neděle šoféra Tonda Valentu. Byl to vysoký blondák, sympaťák, měl s tatínkem svatou trpělivost a vozil nás přes Lány na Křivoklát na ryby. Můj tatínek seděl vedle něho a neustále mu radil, jak má jet. Jiný by tatínka zabil, Tonda Valenta se pořád jen culil. Jednou ho tatínek přemluvil, aby mu to půjčil právě přes Lány:

„Toníku, ukaž, já to tady vezmu, chtěl bych si to jednou zašofírovat okolo zámku pana presidenta.“

Maminka křičela ze zadního sedadla, že nikdy, ale marně. Tatínek se vrátil před zámkem do zatačky, samozřejmě ji nevytočil a strefil se panu presidentovi akorát do zelených vrat. Odtáhly nás krávy a naše amerika opustila na čas české silnice.

Přirozeně, že generální ředitel pan Korálek se nějak dověděl o naší nedělní návštěvě u pana presidenta a příští den se ptal s úsměvem tatínka:

„Jak vám jezdí buick?“

„Báječně,“ řekl tehdy stroze tatínek a dostal na svého šéfa poprvé velký vztek. Díval se na jeho bezvousou kulatou tvář za stolem, viděl jeho hlavu zarámovanou v obrazech,

v každé kanceláři odevšad na něho křičelo: Korálek, Korálek, Korálek. Můj tatínek ho začal časem dokonce nenávidět. A čím víc rostla jeho zášť, tím víc zbožňoval a litoval zřejmě trpící paní Irmu.

Jenže můj tatínek zůstával pořád jenom cestákem, i když vlastnil plášť z homespunu a americký bourák buick. Ale on si to nějak neuvědomoval. A paní Irma si do své vily na Ořechovce dál kupovala psy, nejdražší porcelán Rosenthal a Míšeň a originál holandská rádia Philips. Z nadměrné výšky shlížela na dráhu mého nebohého tatínka, o němž věděla, že na ni dělá zamilované oči.

Můj tatínek se však rozhodl, že dosáhne všeho, že půjde výš a dál a že se stane neporaženým mistrem třeba celého světa.

A taky to dokázal.

V prodeji vysavačů a ledniček přetrumfl svými rekordy cestáky v pětapadesáti zemích světa, jen v Japonsku měl Elektrolux dva tisíce zástupců a ti o tento hrdý titul bojovali. Získal ho tatínek před jedním cestujícím z Buenos Aires. Prodal největší počet vysavačů na světě a dokázal neuvěřitelné kousky. Prodal vysavače sedlákům v Nesuchyni, kde dosud neměli elektriku. Slíbil jim přirozeně, že jim pomůže elektriku zavést, ale nikdy to neudělal. Prodal vysavač svému třídnímu učiteli Lukešovi, po kterém v dětství hodil kalamář, a prodal vysavač i strážmistrovi Králíčkovi;

ten mu kdysi vzal pušku hamerlesku při pytlacení. Přesvědčil ministerského předsedu Malypetra, že si musí koupit ledničku, a dr. Edvardu Benešovi prodal ledničky hned dvě.

V hotelu Alcron ho korunovali na mistra světa. Zlatou medaili mu připíchl na klopou president společnosti Venegreen (přiletěl na tuto událost z Londýna). Celý průběh natáčel slavný americký Foxův žurnál (kameraman přiletěl ze Spojených států). Můj tatínek nepřiletěl odnikud, ale přijel tramvají s maminkou (náš buick stál dosud rozbitý).

Na banketu přinesli jako předkrm pečené kuře. Každý se s tím lopotil, jenom tatínek nikoli. Vzal vidličku, maminka mu v tom už nemohla zabránit, zaklepal s ní na skleničku, zjednal si tak ticho a pronesl:

„A teď vám ukážu, jak se jí u nás v Buštěhradě.“

Vzal kuře do rukou, zakousl se do něho a všichni ho následovali, cestáci, sešlo se jich tu tři sta, dokonce šeptali uznalá slova jako:

„To je ale fajn chlap, ten Popper.“

Jenže v čele tabule zavládlo mrazivé ticho, pan president Venegreen a generální ředitelové píchali dál do kuřete vidličkou a nožem a pan Korálek s paní Irmou se po sobě významně podívali a tím vyřkli vše o mém tatínkovi. On to také poznal, když se zahleděl na paní Irmu a očekával od ní jako světový šampión zářivý pohled. Usmála se, ale její

úsměv neříkal víc než dřív a byl ještě v očních panenkách navíc poznamenán tím pečeným kuřetem, co třímal v pravé ruce. A můj tatínek okamžitě uviděl mezi sebou a paní Irmou tu hráz, kterou nemůže jako obchodní cestující překročit, i kdyby prodal vysavač samotnému Pánu Bohu. A trochu zesmutněl a nerozveselili ho ani zmrzlinoví sloni na konci banketu, které měl k smrti rád.

Ale přihodilo se něco zvláštního a nečekaného, co vrátilo tatínkovi, řečeno sportovně, šance.

V Praze žil malíř Vratislav Nechleba. Tak slavný a věhlasný jako málokdo z žijících umělců. Znat ho znamenalo postoupit na společenském stupínku o kus výš, a sprátelit se s ním, ó ne, na to už nebylo ani pomyšlení pro normálního smrtelníka, zvlášť proto, že pan Nechleba se choval tak trochu podivínsky a hned tak přátelství neuzavíral.

A tento pán, menší, s dlouhými vlasy, si to na Pražském vzorkovém veletrhu zamířil do stánku mého tatínka, prodávajícího ledničky, a představil se:

„Já jsem Nechleba.“

Tatínek přirozeně neměl tušení, o jakého pana Nechlebu běží, znal jenom mistry v boxu, počínaje Heřmánkem a Nekolným, ale přikývl, že je mu všechno jasné. Pan Nechleba přimhouřil oči pod hustým obočím, usmál se, ukázal na ledničky a řekl:

„Měl bych zájem o takovýhle potvory. Přijďte za mnou, panáčku, do akademie.“

Tatínek se tedy vydal do akademie, vrátnému řekl:

„U vás je nějaký pan Nechleba.“

„Jó, to je náš pan profesor. Ateliér v prvním poschodí.“

Tatínek stoupal výš, zazvonil a přišel mu otevřít právě ten menší pán s dlouhými vlasy.

„To jste vy, panáčku. Musíte chvílku počkat. Dodělám něco.“

Tatínek usedl do koženého křesla a chvílku pozoroval, jak pan profesor vylepšuje štětcem tvář člověka, jenž vypadal jako blázen a měl rozčuchané vlasy. Ten člověk na obraze se mu zrovna nelíbil, vycházel z něho jakýsi vnitřní neklid, tatínka rušil, odvrátil se tedy od něho a rozhlédl se po ateliéru. Spatřil desítky obrazů na stojanech, stěnách a jen tak opřených na zemi, dívali se z nich presidenti, umělci, finančníci, biblické postavy. Tatínkovi se rázem otevřel nový svět, jaký nikdy nepoznal, ty obličeje v rámech ho přitahovaly neznámou magickou silou, všichni jako by byli tady s ním a chtěli si povídat. Vstal a chodil po ateliéru a spatřil u malíře blízký svět, kterému jako znalec lidí rozuměl. Každý z těch lidí se tvářil jako živý, jako by měl právě vystoupit z rámu, podat vám ruku a představit se. A tatínek se přistihl, že zkoumá, komu z nich by prodal vysavač, komu

ledničku, na koho by jak šel, a protože se v lidech vyznal, četl v těch tvářích i štěstí i neštěstí, jež je potkalo na životní pouti. Vyrušil ho hlas:

„Líbí se vám to, panáčku?“

„Moc, pane profesore, nikdy bych nevěřil, že jdou lidi takhle opravdově namalovat,“ řekl upřímně tatínek, jenž nevěděl nic o existenci Leonarda da Vinci, Rubense, Rembrandta. A pak začal tatínek vyprávět o lidech, jak je znal on. O lidech, jaké mají oči, když umírají nebo někoho zabíjejí. O kulhavém maličkém človíčkovi, co v hamburském nočním podniku hodil po pasákovi stoličku a urazil mu půlku hlavy a mozek postříkal tatínka. O očích přítele Zubanà, pijícího na útěku africkou pouští svou moč. A ještě mnoho takového vykládal tatínek panu profesorovi a ten poslouchal se stejným zájmem, s jakým si můj tatínek předtím prohlížel jeho obrazy.

Pak vzal pan profesor tatínka do svého bytu. Představil mu své obrovské psy. Zlatou štíhlou dogu:

„To je Helios.“

A anglického bručavého mastifa:

„Sam.“

A ukázal mu své papoušky, křičeli na tatínka: „Máš prdel? Prevíte!“ Otevřel mu všechny své pokoje a otevřel mu už také své srdce, protože můj tatínek byl vlastně zloděj srdcí. Za hodinu dobyl páně profesorovo srd-

ce, měl je jak na dlani a dýchal na ně hřejivými doušky z arzenálu zbraní obchodního cestujícího. Nakonec mu pan profesor řekl:

„Ty ledničky si vezmu dvě. Jednu sem a jednu pro ateliér. A přijďte se na mě někdy podívat.“

Můj tatínek by na pana profesora úplně zapomněl, kdyby za čas na ředitelství nad černou kávou nepadlo jméno Nechleba. A zaznělo velmi zvučně, neboť okamžitě polohlasně podotkl:

„To je můj přítel.“

Ve společnosti kolem něho to však zapůsobilo jako úder pěstí. Pan generální ředitel Korálek zalapal po dechu, ale ještě pochyboval, poněvadž od té doby, co jedl tatínek na tom významném banketu kuře rukama, utekla teprve krátká doba, a on měl o kulturní úrovni mého tatínka své mínění a taky to vyjádřil větou:

„To si ho snad s někým pletete. Toto je pan Vratislav Nechleba, náš současný největší portrétista. Malíř, rozumíte?“

„Ale ano, pane generální, zrovna posledně jsme si u něho v ateliéru vykládali, co můžou říkat lidský oči a co nemůžou.“

A prokuristka Gutová se hned zeptala:

„A co můžou říkat lidský oči?“

Tatínek jí na to stroze řekl:

„To můžou pochopit jen umělci.“

A těmito větami se nad ně povznesl, poně-

vadž nikdo z nich, obchodníků, ani pan generální ředitel si nedovedli představit, co mohou všechno říkat lidské oči.

Pan generální Korálek mu na konci sezení pokynul, aby šel za ním do kanceláře, tvářil se blahosklonně a řekl přímo:

„Co říkáte, kdyby Nechleba namaloval mou ženu Irmu?“

Udeřilo to jako blesk. Ježíšmarjá, že ho to hned nenapadlo! Proč to panu profesorovi neřekl, jak tam seděl, že zná nejpůsobnější ženu v Praze! Vždyť bude celý paf, až ji spatří, nalezne nejkrásnější model, jaký jde vůbec sehnat. A přitom Irma bude šťastná a bude vděčná jemu. Usměje se na něho zas tak krásně jako dřív a možná s ním půjde do kavárny a třebaš i jinam. Ale byl příliš dobrý obchodník, aby vyjádřil své nadšení nad návrhem pana generálního. Naopak, bude otálet, couvat, činit fóry a dělat se vzácným. Tím líp dostane zapláceno. Seděl a mlčel.

„Vy jste neslyšel, co jsem říkal?“ ptal se naléhavě pan generální ředitel Korálek.

„Vím, ale není to tak jednoduché.“

„To vím i bez vás. On ten Nechleba vzkázal Baťovi, že ševce nemaluje, a od presidenta Masaryka si vzal za obraz tři sta tisíc. Ale mně, rozumíte, mně na penězích nezáleží. Já dám třebaš půl miliónu.“

Můj tatínek zprvu vytřeštil zrak, protože znal lakotu pana Korálka. Jelikož však chápal

lidské oči, viděl v těch hnědých před sebou obrovskou touhu mít něco jiného, co nemohou jen tak pořídit ostatní pracháči. Tomuhle pánovi, co pořád mlel před svými podřízenými, nešlo o umění a zřejmě ani tak o krásný obraz jeho ženy, ale o to, aby mohl říkat donekonečna větu:

„Mou ženu maluje Nechleba.“

Aby tu větu mohl říkat u oběda, u večeře, aby ji psal svým příbuzným do Anglie a Spojených států, aby ji pak mohl v čase minulém říkat nad obrazem, aby ta věta vybuchovala na určených místech jako bomba.

A mého tatínka dokonce také napadla podivná myšlenka, že pan generální nemá o kráse své ženy Irmy moc vysoké mínění, jinak by nenabízel tak závratnou částku, a dostal na pana Korálka zase hrozný vztek.

Irmu bude profesor Nechleba — vážený pane generální — malovat z jiných důvodů. Její obraz musí přetrvat věky. Musí být na něm krása a zároveň utrpení ženy žijící s vámi. Paní Irma by měla mít na sobě jasně modré šaty, aby hrály s jejíma modrýma očima, a celý obraz by měl dostat těžký zlatý rám.

Když na tohle tatínek přišel, ulehčilo se mu v duši a řekl:

„Tak já se pana profesora zeptám.“

A hned příští den se vydal můj tatínek za panem Nechlebou. Stoupal po širokých schodech k ateliéru a sám si v duchu maloval,

jak bude pro něj svět nádherný, až bude obraz paní Irmu vytvořen. Koneckonců skutečnost, že Korálek je jeho šéf, není také k zahození. Jak vycházel po těch schodech, začala ho trápit jediná myšlenka: zda vůbec dokáže profesor Nechleba krásnou Irmu zachytit. Sice namaloval presidenty a ministry, ale zpodobit takovou ženu je přece něco jiného. Její měkké vlasy, blankytné oči, plné rty. A jestli to nakonec dokáže, jaký to bude obraz!

Poslední schody tatínek přímo vyběhl a prudce zazvonil, jako by profesor nesměl zmeškat ani minutu. Otevřely se dveře a vykoul pan Nechleba.

„Á, to jste vy, synáčku. Copak tak pospícháte?“

A tatínek, rozkurážený představami o nejkrásnějším obraze pana profesora, věděl, že nemůže vykřiknout:

„Namalujte mi rychle Irmu!“

Jenom takticky řekl:

„Jdu se na vás podívat, pane profesore.“

„Tak pojděte dál a posadte se.“

Tatínek se usadil a rozhlédl se. Pan profesor tu měl modelem podivného muže s vousy a ten si četl při petrolejové lampě noviny. Profesor pracoval pomalu, před každým tahem štětce okamžik uvažoval. Tatínek ho chvílku sledoval a znovu se rozhlédl po ateliéru. Opět ho zaujaly tváře mužů, kteří jako by se před ním dali jak apoštolové na orloji na podivný

pochod. Jeden se mračil, druhý usmíval, třetí šklebil. Jak se na některého podíval, tak ten vybraný mu hned hleděl do očí. Byla to hra, jaká ho bavila, ale neměla žádného konce. A náhle tatínka zamrazilo v celém těle. Prokris-
tapána, tady není jediný obraz ženy. Polilo ho horko. Jestliže tu není obraz ženy . . . Pan profesor ženy vůbec nemaluje, generální Korálek to věděl, a proto nabídl takovou sumu. A od té chvíle seděl v tom křesle jako na trní a už neměl takovou radost z okolních obrazů jako dřív. Jak pan profesor skončil, tatínek se ho rovnou zeptal:

„Vy nemalujete ženy, profesore?“

„Víte, panáčku, já nemám ty vaše ženský moc rád. Mně jdou strašně na nervy. Když sedí a já je maluju, tak jsou příšerně užvaněný, a když mlčí, tak zas na nich nic není.“

„A vůbec je nemalujete, pane profesore?“

„Ale ano. Tak jednou do roka. Nejraději mám ze všech žen Lukrécii.“

Tatínek si oddychl, byla tu tedy naděje. Rozlilo se mu v duši zase blaho. Jedna za rok. Irma. Ale svou obchodnickou duší pochopil, že s tím nemůže hned vylézt, jak si představoval, musí na tom trpělivě pracovat jak sadař na záhoně. A bude to možná těžké, těžší než prodat deset ledniček. Nejdříve musí poznat tu Lukrécii, aby ji porovnal s Irmou. Ale zatím nevěděl o Lukrécii zhola nic, styděl se na ni zeptat a tak se odporoučel.

„Přijďte zas, Poppříčku,“ zval ho pan profesor už zdrobnělým jménem, tatínek se mu zamlouval, nechtěl od něho obrazy ani peníze na dobročinné účely a bylo mu s ním zřejmě dobře.

Ke svému překvapení i potěšení tatínek zjistil, že urozená dáma Lukrécia si svůj konec uspíšila dýkou vraženou do srdce. Tento fakt, že Lukrécia nemůže už soupeřit s paní Irmou, ho uspokojil natolik, že panu generálnímu řediteli Korálkovi oznámil:

„Půjde to, bude to chtít čas.“

Po těchto větách si žil můj tatínek u firmy Elektrolux jako baron. Neustále byl zván k panu generálnímu na brazilskou kávu a naše rodina včetně maminky dostávala pozvání na různé bankety. Událost s kuřetem se rychle zapomněla a paní Irma se na tatínka usmívala v jednom kuse. Korálkovi dokonce pozvali tatínka a maminku do své vily na Ořechovce, a když si tatínek prohlížel v akváriu pruhované skláry a pan Korálek se někde jinde naší maminky zdvořile vyptával na nás, dětičky, přistoupila paní Irma k tatínkovi a velice tiše mu řekla:

„Až mě pan profesor Nechleba namaluje, tak to oslavíme. Jen my dva.“

To vlilo mému tatínkovi do žil energii, která málem přivedla naši rodinu na mizinu. Místo aby prodával vysavače a živil tak maminku, tři kluky a americký automobil buick, co byl

už zase v provozu, chodil za panem profesorem Nechlebou, seděl s ním a pozoroval ho celé hodiny při práci. Můj tatínek, jenž před časem neměl ještě ani tušení o existenci nějaké olejomalby a živého malíře, začínal teoreticky ovládat různé druhy malířské techniky a pan profesor ho seznámil s celou plejádou současných slavných malířů. Znal počet obrazů pana profesora, pamatoval si, co má který namalovaný člověk na sobě a jak se tváří. Věděl, že pan profesor namaloval redaktora Boučka v roce 1909 a herce Eduarda Vojana o dva roky později. Začal také rozumět perským kobercům, a když pan profesor nemohl, krmil za něho dogu Heliose, psa Sama a papoušky.

Naši maminku, která dobře věděla, že to všechno se děje kvůli paní Irmě, však přešla trpělivost a řekla důrazně tatínkovi:

„Už moc dlouho trvá ten tvůj zájem o umění. Do něčeho se řítíš. Děti pomalu nebudou mít co jíst.“

Jenže neuměl povolit. Kdepak. Už stál vlastně před cílem, chystal se panu profesorovi říci to nejdůležitější. A jednoho zimního dne, kdy byla Praha jak z cukrové vaty, nad Hradčany se usmívalo slunce a pan profesor měl náramnou náladu a pořád si cucal malíček, to dělal tuze rád, můj tatínek se odhodlal:

„Pane profesore, už vám chci dlouho říci, že vím o nejkrásnější ženě v Praze. Mohl

byste ji namalovat. Mně byste tím udělal velikou radost.“

V tu ránu se pan profesor zakabonil:

„Nemám náladu.“

Ale když uviděl tatínka, jak zesmutněl, dodal:

„Až snad později.“

A bylo to.

Pan profesor v té době maloval svou Lukrecii. Ženu s černými vlasy a bledou tvář, ženu, která nemohla mluvit a nedokázala se bránit, když si ji pan profesor tvárnil dle svých představ. Byla krásná, ale ta krása byla nelidská a tatínek to věděl, ale neodvažoval se to panu profesorovi říci, protože pan profesor Lukrecii miloval snad právě proto, že byla mrtvá, ale byla to určitě jiná láska, než jakou cítil můj tatínek k naší mamince, anebo láska, s jakou vzhlížel k paní Irmě.

Minula zima, jaro a můj tatínek nepokročil dál. Ale jako rybář a obchodník uměl čekat. Na začátku léta řekl pan profesor slibnou větu:

„Já se, Poppříčku, na tu vaši nejkrásnější ženu asi podívám.“

„Brzy, pane profesore?“ zajásal tatínek, jenž byl už finančně na mizině a v posuzování obrazů, perských koberců, psů a papoušků na konci svých sil.

„Zanedlouho, až dodělám...“ a ukázal zbožně na bůhvíkolikátou verzi Lukrecie, jež si tentokrát pro změnu vrážela ozdobnou dýku

do prsou z pravé strany. Můj tatínek už Lukrécii za ten rok nenáviděl. Ale v ten okamžik jí všechno odpustil, protože vítězství měl nablízku. Pan profesor spatří Irmu a Lukrécie zemře nadobro. Netrpělivému panu generálnímu řediteli Korálkovi, jemuž už rok pln zoufalství tvrdil:

„Bude to. Věřte tomu, pane generální,“ tentokrát vítězně oznámil:

„Pan profesor se na paní Irmu brzy podívá. On si každého nejdřív prohlídne, než ho maluje.“

Pan generální nadšeně přikývl a pozval ho do Alcronu na oběd.

A můj tatínek kul železo, dokud bylo žhavé. Zasvětil do svého plánu naši ubohou maminku a slíbil jí, že brzy všechno skončí. Jenom ještě pozveme pana profesora Nechlebu do přírody, kam on se snad nikdy nedostane. Vezmeme ho na ryby k Rozvědčíku. Maminka upeče maso, koláče, buchty.

Pan profesor Nechleba nadšeně souhlasil.

Vyjeli jsme naším buickem s Tondou Valentou. Zatímco jsme bydleli v zájezdní restauraci U rozvědčíka, tatínek se utábořil s panem profesorem ve stanu přímo u řeky Berounky. Tenkrát ještě tekla krásná, čistá řeka plná ryb, byl červen a pod proudy kvetla snad nejkrásnější louka, kterou znám. Pan profesor, jenž viděl Londýn, Paříž, Amsterdam, nejvzácnější galerie celého světa, se nikdy ne-

dostal do přírody, a tak byl nad tou Klabalovou loukou u vytržení. Poskakoval po bobku jak malé dítě, pozoroval koníky a broučky a kytíčky a volal:

„Jé, Poppříčku, to je zázrak, ta krása, příroda vypadá jak samý kýč.“

A tatínek horlivě kýval a richtoval pruty a v duchu se modlil, aby se zatáhla v noci obloha, poněvadž jak bude nebe zbavené hvězd a měsíce, budou žrát ryby jako divé a nadšení pana profesora bude stoupat a stoupat a stoupat a vyvrcholí zítra větou:

„Tak mi tu dámu přiveďte.“

Můj tatínek udělal to, co nikdy předtím a co je proti rybářským předpisům. U svých známých rybářů si vypůjčil na dvacet prutů a zapíchal je podle celého břehu, na špičku každého prutu zavěsil jak na vánoční stromek rolničky, aby cinkaly, až ryba zabere.

Pana profesora usadil na zdobený polštářek před stan a maminka mu přinesla dršťkovou polévku, telecí ledvinu, ohřátou šunku, buchty, koláče, pivo. Pan profesor naší mamince políbil ruku a až po třiceti letech tatínkovi prozradil, že se mu naše maminka tak líbila, že chtěl požádat tatínka, aby ji směl namalovat, ale nenašel odvahu, aby to tatínkovi oznámil.

Pak nadešel večer, jaký dobří rybáři milují. Vlahý, teploučký, dá se skoro krájet a dávat do turistického batohu. A židovský bůh na nebesích tatínka také vyslyšel, u řeky le-

žela tma tmoucí a v ní seděl pan profesor na polštářku a pln blaženosti si cucal prst. A najednou v tom božském tichu cink! cink! Pan profesor řekl:

„Poppříčku, někdo zvoní!“

„Já nic neslyším, pane profesore,“ dělal hloupého tatínek.

„Co mně budete povídat?! Mám uši jako sova.“

„Máte pravdu. Tak rychle pojďte.“

A můj tatínek ho vedl rovnou k prutu hou-pajícímu se a vyzvánějícímu nad vodou. Pan profesor vzal prut, táhl a vytáhl zmítající se bojovnou parmu dlouhou jako loket. Hořela stříbrem v trávě, jako by spadl dolů z oblohy sám měsíc. Pan profesor, jenž nikdy nepřemohl živého tvora, ucítil v sobě žár a vzrušení dávných lovicích předků a propadl tomu. A tatínkovi tu noc přišli na pomoc snad všichni jeho přátelé z řeky: svalovité parmy, hadovití úhoři, chytrí tlouští připlouvali k jeho vypůjčeným prutům, tahali za žízaly a nastražené rybičky a zvonili na rolničky jak o Božím těle. Pan profesor běhal při tomhle koncertě kolem břehu a tatínek ho obsluhoval jako na pouti ve střelnici, navlékal mu návnady, sundával ryby a oba byli šťastni.

Ráno naše maminka, pan profesor se na ni zas tak hezky usmíval, přinesla opět dršťkovou polévku, ohřátou šunku, buchty, koláče a černé kafe.

A po této čarovné noci musela nutně přijít v pondělí očekávaná věta pana profesora:

„Tak mi tu dámu přiveďte ukázat.“

Můj tatínek se choval jak nepřičetný. Okamžitě si vzal taxi, jel k panu generálnímu řediteli, přikázal mu, ať si paní Irma vezme ty modré šaty, generální ředitel jel v americkém voze na Ořechovku pro paní Irmu, ta se hodinu oblékala a potom se jela dát učesat k mistrovi republiky kadeřníku Pohlovi. V té době tatínek jel domů, vzal si svůj nejlepší oblek z anglické látky a také on se jel dát učesat k svému holiči Weberovi do pasáže Alfa.

Prožíval svůj velký den.

Ve dvě hodiny odpoledne stál před slavnou firmou Elektrolux americký vůz pana generálního a před ním můj tatínek se vzhledem a výrazem anglického diplomata a paní Irma. Paní Irma měla na sobě blankytně modré šaty a hadí botičky. Můj tatínek na ní mohl oči nechat.

Šofér otevřel zadní dvířka a pan generální ředitel Korálek se s nimi loučil, jako by spolu odjížděli na svatební cestu.

Po cestě snažil se vzít tatínek paní Irmu za ruku, ale ta řekla:

„Až potom, můj milý.“

Vystoupili a kráčeli po schodech vzhůru k ateliéru pana profesora. Paní Irma šla pomalu, bledá, tatínek ji úsměvy povzbuzoval.

U dveří ateliéru zazvonil, dlouho nikdo nepřicházel. Zazvonil znovu a objevil se pan profesor. Jak spatřil tatínka, zas si vzpomněl na tu krásnou louku a na tu kouzelnou noc a zašveholil:

„To jste vy, Poppříčku?“

A pak spatřil paní Irmu a připamatoval si svůj slib.

„A tady mi vedete tu dámu.“

Tatínek čekal, že je pan profesor pozve dál, ale nic takového se nestalo. Pan profesor jenom koukal a koukal, prohlížel si její obličej, vypadalo to, jako by nevěřil svým očím. A na jednou skoro zašeptal:

„Paní, otočte se. Já se na vás podívám ještě z té druhé strany.“

Otočila se a bylo krásně vidět její oblý zadeček, vypínající se na plnoštíhlých nohou nad hadími botičkami s vysokými podpatky. S krásným účesem ze samých ruliček připomínala pestrého motýlka, který se chystá v temném schodišti nudné akademie vzlétnout a uletět.

A pak se ozvalo něco, co vybuchlo jako bomba a co připomínalo výkřik vzdorného dítěte:

„Takovouhle paničku já malovat nebudu! Za žádný peníze! Ne a ne!“

Můj tatínek podpíral plačící paní Irmu při sestupu po celém schodišti až k americkému automobilu značky Ford před stánek umění.

Ve voze se splnil tatínkovi jeho vytoužený sen. Měl paní Irmu v náručí. Ale byl to sen převrácený, než jak si ho představoval. Ona usedavě plakala, on ji utěšoval. Cítil její poddajná ňadra na své hrudi, dotýkal se jejích jemných vlasů, hladil jí ramena, slzy mu stékaly po rukou. Ale bylo to poprvé a naposledy, kdy ji takhle držel. Protože jak se vzpamatovala, nechtěla už mého milého tatínka vidět a vzpomněla si, jak jedl to kuře rukama. Všude vykládala, že ji to všechno nepřekvapilo, protože dávno měla o duševní úrovni mého tatínka svou představu a stejně tak ji má i ten vzácný pan profesor Nechleba, který prý mého tatínka nesnáší, a proto ji nepřijal. O tom, co dělal pan generální ředitel Korálek, bych nejraději pomlčel. Chtěl tatínka zastřelit, neboť už před časem všem příbuzným a známým v Evropě i ve Spojených státech oznámil, že pan profesor Nechleba maluje jeho ženu. Prostě mezi naší rodinou a rodinou generálního ředitele Korálka vypukl stav zvaný ve vojenské terminologii válka a tatínka před vyhazovem zachránilo, že byl v uplynulém roce světovým šampiónem. Můj tatínek se nešťastnou láskou k paní Irmě dlouho trápil, ale snad ho v tom bolu utěšovala skutečnost, že ji alespoň jedinkrát v životě držel v náručí.

Spokojenou bytostí byla naše maminka. Došlo na její slova, že tatínek nemůže dobýt Mount Everest. A naše spíž se opět plnila a

začalo se nám dařit dobře. Můj tatínek nechal obrazů, perských koberců, psů a papoušků a věnoval se své branži, kterou bezvadně ovládal: vysavačům prachu a ledničkám.

A druhým spokojeným byl pan profesor Nechleba. Maloval si zase svou Lukrécii. Jednou, o pár let později, za ním tatínek přišel, řekl mu, jak je krásná, a rozradostněný pan profesor mu ji dal. Strhl nám ji za války ze zdi opilý esesák s modrýma očima a světlými vlasy, rozřízl ji dýkou, a tím ji vlastně podruhé usmrtil. Tatínek měl tenkrát slzy v očích, protože na paní Irmu už dávno zapomněl a Lukrécii tajně miloval.

Smrt krásných srnců

My tři kluci jsme do toho kraje za hrad Křivoklát ohromně rádi jezdili. Tenkrát jsem nevěděl proč, ale dnes to vím. Můj tatínek pochopil už tenkrát, že jednou můžu uvidět bulváry Paříže a mrakodrapy New Yorku, ale už nikdy nebudu moci týdný bydlet v chalupě, kde voní v peci chleba a v máselnici se tluče máslo, protože u těch chalup budou jednou zastavovat embéčka, uvnitř budou blikat televizory, podají vám špatnou černou kávu a vybledlý chleba.

Kdysi tatínek hledal ten kraj po čuchu. Ve třicátých letech minul s naším osobním šoférem Tondou Valentou hrad Křivoklát a stoupal strašnými serpentínami dále na západ podél řeky Berounky, ve které tenkrát plavaly štiky jak krokodýlové a na mělčinách se v řasách převalovali tloušti a parmy jak polena. Tatínek všechno pozoroval a mířil dál až k zájezdní hospůdce U rozvědčíka a tam jsme na dvě sezóny zůstali. Ale nebylo to ono. Přestože paní Fraňková byla krásná a příjemná žena a uměla báječný guláš a dršťkovou, v sobotu a v neděli tam byl kravál. Přijely spousty

plul k domečku pod Bránovem, kde se říkalo V luhu. A v chalupě u převozníka Karla Proška, knírek měl zrovna jako Adolf Hitler, jsme našli na dlouhá léta přístřeší. V chalupě byla právě pec na chleba, ve sklepě mlíko a máslo a pod ním podmáslí a v chlívě kráva a na strání brambory a v lese hříby a ve vodě, na kterou jsme koukali z okna, mračna ryb. Byl to ráj, o němž zpíval dříve pan Werich a později pan Matuška, a i moře piva se kupilo v hospůdce na rozcestí dvou silnic, zvané Anamo.

Koumáctvím a dřinou Karla Proška a penězi mého tatínka byla to rázem nejbohatší chalupa Luhu. Ve sklepě stály kamenné hrnce s naloženými rybami v octě a cibuli, a když je človíček vzal, tekla mu šťáva mezi prsty a padaly z toho hamťavé drobky, dělalo se mu mdlo před očima i za očima, jak to bylo dobrý. Pak tam stály kastroly s naloženým srnčím a visely pletence pražských buřtů od Macešky a stály tam bandasky se smetanou a konve s mlíkem. A pekl se chléb a koláče. Tatínek nám koupil originál žlutou anglickou merunu, hráli jsme na plácku fotbal a v okně našeho pokojíčku stál gramofon na kličku, a jak se natočil, vyhrával:

*Za volantem stále kupředu,
někde v dáli je náš cíl,
jenom pevné nervy zdolají
nebezpečí tisíc mil.*

trempířů, čundráků, vandráků a kovbojičků a z tiché hospůdky udělali peklo hodné Západu. Zpočátku posílala maminka tatínka za trempíři, aby je uprosil, ať tolik nehlučí, ale po několika pokusech se vzdala. Brzy totiž v znějících písních o tom, že život je pes a že nejkrásnější je žít na řece Youkonu bez ženy, vynikal tatínkův krásný hlas a k nám ubohým dětem zvláště pronikal ryk nástrojů, které tatínek jedině ovládal, což bylo koště a pokličky půjčené od paní Fraňkové. Ráno ho maminka našla sedět u studny podnapilého; hrál na hřeben sentimentální písničky o svém černém Kladnu.

Žili tam v tom kraji krásní lidé, jako tulák Bambas. Od jara do zimy nepracoval, chytal ryby u Čertovy skály. Na každý den měl v hadrovém sáčku připraveno pět kostiček cukru ze zimních časů, kdy pracoval málo. Jeho život mě okouzloval a ještě v pozdějších letech, kdy si jiní přáli být spisovateli nebo letci, přál jsem si být Bambasem. Spal v položbořené chatce a přikrýval se opelichanou kůží z jelena. Uměl fantasticky chytat ryby, všemi dovolenými a hlavně nedovolenými způsoby. Maminka mě s Bambasem nerada viděla, bála se, že mě zkaží. Bohužel se mu to nepovedlo.

Ale abych se vrátil k tomu, co se dělo pak s mým tatínkem a s námi. Po jedné takové bouřlivé noci byl tatínek donucen najít selskou chalupu. A tak nás naložil na škuner a

Srncí opatroval Karel Prošek záhadným způsobem v křivoklátských lesích, aspoň dlouhá léta to nikdo nevěděl. V Proškoví ovšem kolovala od narození pytlácká krev. Už jeho dědeček proslul uzavřením sázky, že proveze v poledne nejsilnějšího srnce z křivoklátských lesů kolem četnické stanice, a také to dokázal, v rakvi a pohřebním voze, a jindy jeho maminka, když četníci přišli na prohlídku, houpala srnce v kolíbe. Tyhle dvě potupy, když se roznesly, nemohli četníci Proškům zapomenout, a tak Karel věděl, že si nedá ani ránu, a flintičku hodil raději nad jezem do Berounky.

Ale můj nevlastní strejda Prošek, pro mě zajímavější než všichni vlastní, šel na to jinak. Opatřil si od sedláka Nováka štěně vlčáka a dal mu jméno Holan, podle slavné pražské špeditérské firmy. Však by taky Holan mohl stěhovat nábytek. Měl mohutnou hrud', silné nohy a obrovskou tlamu a nos mu ještě navíc koukal z čumáku ven a světla měl žlutá a přemýšlivá, jenže za těma očima bylo ještě něco schovaného. Byly to vlčí oči. Někde se prostě v kolejích jeho příbuzenských vztahů něco přihodilo a Holan byl v podstatě vlk. Valil se ještě jako štěněčí kulička s vypoulenými kukadly a už zabíjel slepice. Haf a haf. Vrr a vrrr. A hlavně škub a trh a SMRT. To později. A proto se ho sedlák Novák rád zbavil. Ale byl to přesně takový pes, jakého potřeboval strejda Prošek.

Přihnal husy domů a tu, na kterou mu strejda Prošek před posvícením ukázal, zakousl jako malinu. Vyháněl kravku a slepice z políček. Ráno našel Prošek na prahu chaty zabitou kunu nebo tchoře a zakousnuté němky ležely vyrovnány v řadě jako slepice na hřadě. Před námi svedl Holan rvačku se silným lišákem, nesoucím do lesa ukradenou kachničku. Holan ho dohonil ve stráni a skočil mu na krk. Ale lišák nebyl začátečník. Hodinu z nich lítaly chlupy a kapala krev, zmítající se klubko se přesunulo o kilometr k řece, kde nakonec Holan, který uměl lóvit pstruhy, držel lišáka tak dlouho pod vodou, až se utopil.

Někde uvnitř Proška a Holana rostlo přátelství, jaké jsem nikdy neviděl ani mezi lidmi. Holan pro Proška skákal z lásky do vody. Vždycky když ho Prošek nechtěl s sebou vzít s lodí na druhou stranu řeky, když tekla velká kalná voda anebo když pluly ledové námrazky, vrhal se Holan do řeky a plaval za pánem. Tam za řekou u toho bílého zděného domečku Anamo popíjel pán pivo a ještě radši rum a Holan čekal bez hnutí celé hodiny venku, hlavu a oči namířené na dveře. Prošek měl vždycky zlou opici. Jak vylezl, nadával psovi a házel po něm hroudami z pole a kamením ze silnice a Holan utíkal opodál. Prošek nadával na hypotéku na chalupě, nadával i mému tatínkovi. Pak ho jeho drobounká žena Karolína převezla i s naříkajícím psem do Luhu a on

si lehl do trávy pod velký krásný akát, v jehož květech bzučely zjara včely a čmeláci, a spal jako v pohádce. A Holan, noční tulák, který nikdy neviděl svého pána spát v posteli, to-muto spánku nerozuměl a myslel vždycky, že jeho pán umírá, a tak vyl a kňučel a po dlouhé době se vždycky stulil pánovi do klína, dal si čenich k jeho nosu, a až uslyšel jeho dech, usnul taky. Když se probudili, řekl Prošek Holanovi „Ty potvoro“ a šel do sklepa na kyselé okurky v octě a kopru.

Druhý den už motykou překopával kamenitá políčka a Karolína nosila celé kilometry těžké nůše trávy a klacků z louky Brtvy. A to byl jejich život. Ale ne celý . . .

Nad ostrůvkem u řeky stoupala do výšky stráň a byla to zvláštní stráň, nebylo v ní žádné kamení, jaké v takové stráni bývá, ale hebký vysoký pažit na plošinkách mezi mohutnými duby; sem se chodila pást zvěř a tudy klusala pít k řece. Byla to vlastně krásná zahrada anebo také zámecký park, ale jinak to byla zahrada smrti, mohla se jmenovat „smrt krásných srnců“.

Už před časem sem přišel Karel Prošek, vzal Holanovu hlavu do dlaní a nasměroval ji na hnědou tečku v té stráni:

„Holane, běž!“

A Holan, včera ještě štěně, vyrazil, jako by lovil odpradávná. Chytil vítr, aby ho srnec neucítil, a běžel lehce, podoben babímu létu.

Nejdřív skákal, místo tlapek vzduchové polštáře, poslední desítky metrů utíkal příkrčen, a nakonec se plížil. Vyrázil a měl proti srnci letmý, tak důležitý start, a hlavně moment překvapení. Srnec bekl, odrazil se, a pozdě. Holan se řítíl pár metrů po jeho boku, skočil mu na krk a dvojnásobnou vahou ho srazil k zemi a obvykle mu zlomil vaz. Mohutnou mordou mu ještě prokousl tepnu na krku. Než došel Prošek k srnci, byl konec. Odehrálo se to tiše, duby mlčely a nahoře nad strání po planině přecházeli hajní a počítali stromy k odvozu a ve slunci se koupala myslivna.

Prošek naložil srnce do ohromného batohu, ve stodole ho stáhl a všechno kromě masa spálil. Měli měsíc maso, tak jako pak měli zase malé brambory z kamenitého políčka, kde je museli dobývat motykou. Jinak se na to ti lidé nedívali a byla v tom i touha po dobrodružství, i když to tak nenazývali, jako lidé z města.

A jak to bylo dál? Dál to bylo tak, že lesní a hajní kromě stromů začali počítat časem i srnčí a nemohli se dopočítat. Vzpomněli si na pytláka Proška, zamířili do Luhu, a když spatřili Holana, napadlo je to. Prošek převážel lesníka Novotného a jeho adjutanta přes řeku, Holan se hnál za čímsi právě ve strání. Novotný udeřil přímo:

„Ten pes je pytlák, Prošku.“

„Není, pane lesní. Jenom si hraje.“

„Já vám dám, že si hraje. Sleduje zvěř. Nepustí stopu.“

„Písknu, a než dorazíme, bude u lodi.“

Prošek pustil bidlo, zapískal na prsty a hnál loď bezstarostně dál. Přistával pod tím krásným akátem a Holan stál už na břehu a vrtěl ohonem. Prošek mu povídal:

„Kdepak máš kravičku? Přižeň ji domů!“

Holan potřásl hlavou a běžel do stráně a pak dál na pole. Novotný se za ním díval:

„Ne, není pytlák. Je to dobrý pes, Prošku.“

A od toho dne tam byl po této stránce bezstarostný ráj, gramofon ODEON vyhrával TISÍC MIL a dělalo se srnčí na smetaně s knedlíky a všechna ta místní bránovská jídla, jako brambory a knedlíky zvané uhlíř nebo vdolecky maštěné máslovou kaší kalinkou či emunda pečená v pekáči, řečená „bác“. Ježišmarjá, to byly dobroty. A najednou to skončilo, protože přišel bývalý svobodník pan Adolf Hitler, který měl pod nosem knírek jako můj milovaný strejda Karel Prošek.

Luh neměl tenkrát místní rozhlas a tak sem chodil bubnovat nad chalupy obecní policajt Karel Kovařík s nasazenou rakouskou čepicí, bývalý švec, nahluchlý jako dvě polena, celý ošuntělý. Měl červený bubínek a modré paličky, a když skončil bubnování, žebrol na nás klucích:

„Dej mi korunu!“

Můj tatínek mi ji pro něho obvykle dal

a on měl takovou radost, že šel lesem na vzdálený Kourílec a na Emilovnu a po cestě si bubnoval paličkami na ten červený bubínek a srnci i jeleni už ho znali a sbíhali se podél cest na něj podívat, poněvadž věděli, že z tohoto rámusu kyne jen dobro. A on se až ke konci nějak pomátl, protože prý chodil tím lesem a volal na zvěř, aby mu taky dala korunu.

A jak přišel ten Adolf Hitler, pan Kovařík vybubnoval a vykřičel:

„Na vědomost se dává, že se v této zemi zřizuje Protektorát Böhmen und Mähren.“

Můj tatínek těžce nesl, že nesměl na Křivoklát, a nebýt naší maminky, které se bál jen o trošku míň než Adolfa Hitlera, už dávno by tam zajel. V třetím roce války povolali můj brácha Huga a Jirku do koncentráku a on povídal doma:

„Ti kluci se potřebují před odjezdem najíst. Masa. Přivezu nějaké ryby.“

Tatínek nesměl jezdit na kole jinam než do práce, nesměl opustit bez povolení bydliště, a ryby už vůbec nesměl lovit, neboť nežil na Riviéře, ale v protektorátě, obklopen pozorností četníků a gestapa. Šel za svým výborným buštěhradským kamarádem doktorem Quidem Jeřábkem a ten mu napsal, že nemůže pro nemoc na šachtu. Quido vůbec netušil, že se tatínek chystá na víkend za hrad Křivoklát.

Tatínek opustil náš buštěhradský dům čp. 54

bez hvězdy, odpáral si ji a strčil do kapsy, na tandem dal batoh, pytle a skládací haltýř na úhoře. Maminka nadávala, dost.

Tatínek šlapal ještě za noci přes Žehrovice a Lány, na cestu mu svítily hvězdy jiné než ta v kapse, na níž stálo JUDE. Myslel pak na všechno možný, i na to, jak je svět zamotanější a podělanější, že před časem tu jel jako pán ve svém americkém buicku a teď se tu plouží podél škarpy na rozvrzaném kole jako chudej žid. Pak sjel serpentínami na Křivoklát a tlačil kolo do vršku nad Višňovku a potom šlapal podél řeky Berounky, kde se pěna kupila na štičích tůních jako před lety a stejně hučela jako tenkrát a přes silnici lezly už v horku zmije. Objevila se krásná Čechova vila a mlýn a Proškova nabílená chalupa s dvěma okny a červenou střechou a můj tatínek k ní jel přitahován jak magnetem a dojel by až k ní a k tomu právě kvetoucímu akátu, kdyby mezi ním a tou chalupou netekla řeka. Přijel sem takhle stokrát a tentokrát se mu zdála nejkrásnější, jako zámek anebo jako hrad či jako něco, co se vůbec nedá vypovědět. Nevěděl, čím to je, ale bylo to přece tím, že ji dlouho neviděl a že si ji zasloužil, vyšlapal si ji na tom kole a celá léta překonával strach, aby sem jel. Bylo to prostě jiné než sem přijet na zadku v pohodlném buicku. A pak vidět tu chalupu znamenalo vědět, že ještě stojí a bude asi stát, až tu Němci

nebudou, a že tu bude pak i Karel Prošek a možná také my, židi, položidi a čtvrtžidi.

Seděl na mezi, díval se na chalupu a křikl: „Přívoz!“

Jindy jsme se vyhnuli všichni ven, na gramec jsme dali TISÍC MIL a naše máma se obvykle rozeběhla a skočila, jak byla v šatech, do Berounky, aby byla nějaká legrace. Jirka, který z nás kopal nejlíp, vykopl na počest tátova příjezdu do luftu tu žluťoučkou anglickou merunu a my začali hulákat a Holan šťekal jak pomínutý. Prostě maglajs.

Ale tentokrát byla chalupa tichá, jako když se někde opodál už střílí, a jen ze dveří vyšel po chvilce muž v klobouku a k němu se připojil velký pes. Prošek se blížil na lodi na druhou stranu, a jak poznával tátu, rozechříval se jak sluníčko. Poprvé v životě se políbili.

U Proška táta nespál. Jen kolo si dal do stodoly a vzal si v nůši na ostrov žitnou slámu, lehl si v noci na ni a přikrýval se gumákem. Karel mu přinesl k snídani mlíko, máslo, chleba a čerstvé makové buchty od paní Karolíny. Táta kalil vodu a chytal maličké řízky na velké úhoře, připravoval šňůry a skládací halový. V Buštěhradě měl od sedláků slíbeno za úhoře maso a sádlo ze zabijaček. Ale byly krásné světlé a tudíž špatné noci. Měsíc svítil naplno, tak pro básníky, a úhoři, noční dravci, se asi báli a nežrali. Tatínek už si zoufal, celé noci nespál a napichoval rybičky a žížaly na

háčky. Ráno šňůry zely prázdnotou a on se tloukl do hlavy a proklínal zrasanej svět. Karel ho pozoroval, jak si vaří v kotlíku malinové knedlíky, a povídal:

„Nebudte smutný, povezete mouku a máslo!“

„Karle, já potřebuju pro svý kluky maso. Potřebujou se ještě jednou pořádně najíst masa.“

„Pane Leo, maso nemám, musel bych pro vás zabít krávu. Jestli chcete, já tu Stračenu dneska zabiju.“

A pak řekl táta větu, na kterou už zřejmě myslel doma a kterou neřekl mamince, ale kvůli které sem hlavně jel.

„Karle, přines mi srnce.“

Byla to prosba a příkaz zároveň. Karel na to řekl:

„Od tý doby, co přišli skopčáci, jsem s Holanem v lese nebyl. Myslete si, že nejsem chlap, ale mám šest dětí. Teď za to dávají trest smrti.“

„Dobře, Karle. Půjčíš mi Holana?“

„Nevím, jestli s váma půjde. Ještě s nikým nešel.“

„Se mnou půjde.“

„Když půjde, tedy půjčím.“

„Přijdu si pro něho, Karle, až přijde ta chvíle.“

Karel Prošek odcházel se shrbenými rameny, bylo to pro něho strašně krutý.

Můj tatínek si rozprostřel v rákosí gumák, lehl si na něj a pozoroval babiččíným divadelním kukátkem stráň. Utekl den, dva. Srnec nešel. Táta pil z bandasky mlíko, co mu nosil Prošek. S Proškem nemluvil, jako by mezi nimi vyrostla hráz.

„Přišel?“

„Nepřišel.“

A to bylo všechno.

Nastal poslední den, kdy mohl přijít, a pak už musel tatínek odjet. Ležel v rákosí a malé kukátko tlačil do očí, ze zarudlých očí mu vytékaly slzy únavy a vzteku. Příroda se proti židovi spikla, ty jasné měsíčné noci, ti noční vodní hadi a nyní les s tichými duby, ve kterých se neukáže ani veverka. Odpoledne usnul, čepice se mu posunula do týla, dalekohled babičky Malvíny spadl do rákosí. Když se probudil, bylo odpoledne, takové pozdní odpoledne, kdy hmyz někam odlétá, krávy se ženou z luk domů a ryby začínají žrát. Tatínek protřel oči. Naproti ve stráni docela blízko se pásł srnec, na poslední chvíli ho sem zřejmě poslal židovský pánbůh. Táta uchopil dalekohled a prohlížel si ho. Krásné paroží, krásnější než všechna, která viděl před válkou na hradě Krivoklátě. Byl to přímo božský srnec. Mohutnou hlavu nesl silný, skoro až jelení krk, a celý hořel zvláštní zrzavou a zlatou barvou, jako by vystoupil ze žhavého pekla a ne od samého pánaboha.

Tatínek se v bahnité zátocce, když se brodil na druhou stranu, málem utopil, na přívoz přiběhl celý udýchaný a černý. Prošek ho přivítal:

„Co jste vyváděl?“

„Karle, kde je Holan? Je tam kapitální kus, srnec jako tele.“

„Já bych to, pane, nedělal. Odpoledne tady šli Němci někam do hájovny. Celá skupina. Měli na krku malé kulomety.“

„Říkal jsi, že mi půjčíš toho svého psa.“

„Když s vámi půjde. Holane!“

Holan vylezl zpod dříví. Stoupl si a díval se na Proška.

„Půjdeš s ním a budeš dělat, co ti řekne! Rozumíš?“ A k tatínkovi:

„Nakonec mu vezmete hlavu do dlaní a řeknete: Holane, běž! O víc se už starat nemusíte.“

Prošek šel k chalupě a zavřel za sebou dveře, aby Holan pochopil, že má teď jiného pána.

Holan si sedl a prohlížel si tatínka obaleného bahnem, ve svém životě takové strašidlo neviděl. Pak ho poznal, zavrtěl ocasem, vstal a tatínek myslel, že má vyhráno. Ale mýlil se. Holan si zase sedl a čekal, že mu tatínek hodí jako obvykle pár pražských buřtů.

„Holane, pojď se mnou. Ty se přece pamatuješ na ty buřtíky, co jsem ti vozil. Pojď, kamaráde.“

Holan seděl, jenom mrkal očima a prohlížel si dál mého tátu. Bylo jasné, že s ním ne-

půjde, nešel nikdy s nikým. Můj tatínek ho znovu prosil, jako neprosil nikdy nikoho, ale marně. Říkal mu Holane, Holanečku, ale bylo to zbytečný. Pak už začínal být zoufalý a byl na pokraji toho stavu, kterému se říká šílenství. Vyndal z kapsy tu malou plátěnou hvězdu JUDE a ukazoval ji Holanovi a křičel:

„Já jsem teďka žid a žádný buřty nemám. Sám bych nějaký potřeboval. Jsem žid a potřebuju pro mý báječný kluky maso a ty mi ho musíš opatřit!“

Pak mu tekly slzy, otočil se a šel k pěšince, vedla na ostrov. A posílal Proška i Holana ke všem čertům. Rozhodl se jít dál, už nikdy se nepodívat na tu bílou chalupu, sbalit celtu, náradí a jet domů beze všeho. Ale na začátku cestičky to přece jen nevydržel a otočil se.

Oči psa a člověka se střetly. Dívaly se na sebe dlouho, snad celý věk, světla v nich zhasínala a rozsvěcovala se, a co si říkaly, to se nikdo nedoví, protože jsou oba mrtvi, a i kdyby byli živi, nikdo by se to nedověděl, protože oni sami to stejně nevěděli. Snad nadávali na psí život, snad na židovský, ale to je všechno snad. Holan vstal, protáhl se a šel líně jako obyčejný převoznický pes za mým tatínkem, jako by mu odjakživa patřil. Na pěšince se změnil v toho vlka.

Můj tatínek šel po té uzounké stezce nad řekou ke stráni, kde byl na paše srnec, a před ním tři kroky kráčel Holan. Můj táta už pod-

nikl různé hony, ale to bylo docela něco jiného, když střílel na honech a dával koncerty, neboť střílet se naučil v Africe, kde neměli co dělat a stříleli pořád. Jednou u Bakova střelil dvěma ranami z dvojky dvě sluky, které lítávají nízko nad zemí cik—cak. Přistoupil k němu mistr republiky ve střelbě architekt Kostřba, vyndal z klobouku sojčí pírkó a dal mu je. Šel strání a viděl v duchu na planině Němce. Seděli na kládách před sněhobílou hájovnou, krájeli dýkami špek a popíjeli šnaps. Smáli se a na kolenou měli železné rychlopalné pušky a trhali židům z hlavy vlasy a z brady vousy. Tatínek věděl, že když ho chytnou, že ho ubijou a pak rozstřílejí a shodí do řeky a on popluje těmi místy, která byla pro něho nejkrásnější na světě, a zastaví se u Šímovic skály o velký černý balvan a tam do něho nalezou úhoři, kteří mu sežerou vnitřnosti, srdce a mozek a oplatí mu tak, že je tahal z té jejich nejkrásnější řeky na světě.

Na ostrov už nebylo daleko. Skupina habrů, pak chomáček slabých bříz s močálovitou barvou listů a potom už duby. Pes se zastavil. Spatřil srnce.

Ještě byla možnost vrátit se, Holan by to udělal. Ale tatínek vzal jeho hlavu do dlaní a zašeptal tu zabijáckou větu:

„Holane, běž!“

A Holan vyběhl. Nabral si směr a letěl téměř

ve vzduchu mezi duby. Pak už uháněl přikrčen a poslední metry se ztratil tatínkovi z očí, plížil se ve vysoké trávě. Tatínek zapomněl na opatrnost i na to, že může srnce poplašit, a kráčel fascinován dál a dál. A pak spatřil psa, jak vyrazil, a uslyšel srnce, jak bekl. Holan už několik let takhle nelovil a srnce prostě minul. Skočil mu na hřbet a svezl se s něho po zadku dolů. Můj tatínek se opřel o dub, už neměl sílu někam jít a něco dělat. Viděl tiché divadlo, ale na les příliš hlučné. Sípala zvířata, sypala se stráž, praskaly staré větve, v korunách dubů volali ptáci. Srncem byl ještě mohutnější, než se zdál z ostrova. Skákal k řece, jakoby vymršťován pružným pérem. Snad dvacet metrů nad řekou Holan skočil podruhé a naposled. Srncem udělal překot jak zajíc po plném zásahu broky. Ale mrtev nebyl. Ještě se cosi odehrávalo, obě těla se válela v kotoučích se stráně a zelená tráva pozdního jara se barvila krví. U řeky srncem zůstal ležet a Holan nad ním stál.

Můj tatínek byl zpocený odshora dolů. Opustil dub a chtěl sestoupit k řece. Vtom spatřil dva chlapy, jak odhánějí psa. Dostal třesavku, vzpomněl si zase na ty německé samopalníky, kteří už asi nejsou před sněhobílou hájovnou. Ale ti dva chlapi byli rybáři, měli na zádech pruty, jako jiní mají pušky. Zahnali psa, vyndali dýky a začali s nějakou zvláštní samozřejmostí stahovat srnce, jako by jim

patřil. Holan se vrátil a měl sklopené uši jak po výprasku a provinilé oči.

Přišli smutní na přívoz, Karel Prošek uviděl tátův prázdný batoh a přijal je téměř s radostí:

„Tak rohatec už tam nebyl? Uplách?“

Můj tatínek mu vyprávěl, co se stalo. Strejda Prošek nikdy nesnesl, když mu někdo vyfoukl z naličeného prutu rybu, natož srnce. A pak také viděl, že je už v přílišném běhu něco. u čeho zpočátku nechtěl být, ale nakonec do toho také spadl. Povídal:

„Dobře mě poslouchejte! Vy půjdete po pěšince a já pod vámi, jako když něco hledáme. Ale rychle! Psů tu necháme.“

Šli, takřka utíkali, a u té stráně mrtvých srnců začal Prošek volat:

„Pane nadlesní, tady to bylo!“

A táta odpovídal jako špatný ochotník:

„Jo, tady by to snad mohlo být.“

Potom uslyšeli velký dupot a zahlédli oba rybáře, jak peláší podle řeky nahoru k Rozvědčíku a k proudům, kde obvykle žrávaly parmy a kde se dalo přebrodit a utíkat strachy dál až do země Tramtárie.

Prošek šel k srnci. Byl už vykuchaný, stažený, vystlaný smrkovými větvíčkami jak v obchodě ZVĚŘINA, dělali to zřejmě odborníci. Opodál ležela hlava se zavřenýma očima a nádhernými velkými parůžky. Prošek se ještě podíval za rybáři a řekl:

„Tak vám pěkně děkujem, mládenci.“

Nacpali srnce do batohu, a vtom se v lese ozvaly první rány. Němci zahájili lov. Po pěšince už utíkali, střídavě nesli batoh. Na přívoze ho uložili na půdu a táta spal poslední noc na ostrově. Nespál, stále pozoroval mlčící hvězdy a jasný měsíc a podle ostrova tekla řeka a někde lovila vydra a bylo mu tak krásně, že tady byl a že se všechno povedlo, jak si přál.

Za tmy vyrazil od přívozu, chudák Prošek mu někde sehnal na cestu stovku cigár. Na tandemu měl mouku, máslo, koláče a v batohu srnce, hlavu s parůžky nechal Proškovi. Vyšlapal kopec a jel serpentinami dolů do městečka Krivoklátu. V městečku se to hemžilo Němci. Ztratil nervy a chtěl od kola utéci, jedna paní mu však povídala:

„Pane, máte všechno od krve.“

Tahle česká paní, kterou neznal jménem, ho vzala domů, s mužem mu srnce přebalili, uvařili mu kafe, aby se posilnil na cestu, a fleky na kabátě mu zatím vyprala. A potom už můj povedený tatínek frčel dál a byl už nějaký klidný, protože po tom, co prožil v krivoklátských lesích a teď, věděl, že má dnes a také zítra kliku a že se nic nestane. Jel jak z výletu, a když se rozednilo a minulo ho obrněné auto wehrmachtu bez povšimnutí, začal si broukat písničky z legií a taky tu neslušnou německou:

*Der Elefant von Indien,
der kann Loch nicht findien.*

Začínalo léto a bylo krásně, květy z třešní už opadaly a padaly květy z hrušek a jabloní a začaly se tvořit plody v tom třetím roce války.

Na Buštěhrad přijel odpoledne a srnec byl spravedlivě rozdělen. Jednu kýtu jsme dali pekaři Bláhovi, byl k nám za války moc hodný, jednu do statku Burgrovým, ti k nám byli ještě hodnější, a ostatní máma naložila do takové krásné kamenné štoudve a dělala mým bráškům Hugovi a Jirkovi omáčky a bifteky, což byla její veliká specialita. Kluci se cpali na příští léta, aby vydrželi Terezín, Osvětim, Mauthausen a pochody smrti v třicetistupňových mrazech a nošení kamenů do mauthausenských schodů v třicetistupňových vedrech a všechny ty krásné věcičky, které pro ně připravili Němci. Hugo se vrátil celkem dobrý. Jirka se vrátil z Mauthausenu a měl čtyřicet kilo a půl roku umíral od hladu a utrpení, než začal znovu žít. Nikdy mi o tom moc nevyprávěl, jenom jednou, a když jsme mluvili o tom srnci, řekl:

„Možná že ten srnec mi zachránil zrovna život. Možná že ty poslední kusy pořádného masa mi vystačily akorát do konce.“

Strejda Prošek tu hlavu srnce vypreparoval a pověsil si ji nad dveře své sněhobílé cha-

lupy. Udělal to, ačkoliv to bylo proti jeho zásadám, a lesníkům tvrdil, že to krásné paroží dostal z Alp. A svým dětem a vnoučatům vyprávěl, že když se to vezme kolem a kolem, tak lov na toho srnce byl daleko nebezpečnější než lovy na dravou zvěř v Africe. A taky sliboval, že jim to jednou poví. Ale už se k tomu nedostal. A také parůžky ze srnce neodnesl na můj milej hrad Křivoklát, jak sliboval, někdo je ukrad, protože Holan už nežil. Strýček zemřel po válce krátce po něm a neměl už na nic čas. Když jsem mu přijel na pohřeb a na břehu vyhrávala kapela píseň o věrném převozníku a jeho dávali ve velké černé rakvi na jeho nejstarší loď, na které převezl na nezabudickou stranu desítky mrtvých kamarádů, měl jsem už ze všeho rozum a brečel jsem jak nikdy v životě. Ležel v té rakvi s krásnými knírky pod nosem, bledý jak sama tetička smrt. Vezli ho na druhou stranu a řeka pod námi plynula, jako plyne milióny let, a mě nemohli utišit. Byl jsem už tak starý, že jsem věděl, že nepohřbívám jenom strejdu Proška, ale celé své dětství a všechno, co s ním souviselo. V té rakvi byla i pravá anglická meruna, studené podmáslí, nakládáné ryby a srnčí, pes Holan, pražské buřty a gramofonová deska TISÍC MIL.

Kapři pro wehrmacht

Hned na začátku okupace vzali mému tatínkovi buštěhradský rybník. „Copak může žid chovat kapry?“ domlouval mu starosta. Buštěhradský dolní rybník se stal už dřív tatínkovou láskou, byl do něho zamilován jak do slečny (slečny měl, jen tak mimochodem, taky občas rád). Přitom tenhle rybník nevyhlížel báječně jako jihočeský rybník, kde stoupá pára, třepotá se rákosí a křičí rackové, ale šlo o slušnější rybník uprostřed města, z jedné strany pivovar, z druhý topoly, a jinak domky a chalupy. Ale tatínek se vozil po tomhle rybníce už jako kluk na neckách, plul po něm na neckách i jeho tatínek, dědeček i pradědeček, a tak ho k rybníku vázalo jakési pouto předků (mezi námi, taky to, že v tomhle rybníku rostli rychle chutní kapři, nesmrděli bahnem a on si na nich mohl přivydělat k svému platu cestáka s ledničkami a vysavači u té slavné firmy Elektrolux).

Tatínek chodil v dobách míru podle rybníka, v papírovém pytlíku míval žemle a krmil své kapry jak slepice:

„Tu máte, kluci. Na. Na.“

Kapři připlavali, otevřeli vždycky tlamu, slupli žemli a šups! ladným obratem zpátky pod vodu. Dával je také přikrmovat mlátem z toho blízkého pivovaru a kapříci vypadali jak buchtičky. Rostli, no zrovna jako z vody. Když přišli Němci, vzali je jako mnoho jiných věcí do zajetí. Jinak nám neměli Němci co sebrat, protože tatínek byl chytřej a už dlouho před válkou říkal, že se v naší rodině všechno projí, propije a užije (maminka mu občas vyčítala, že užíval hlavně sám). Ale přesně to tak nebylo, pamatuji se na doby, kdy vydělal dost peněz a dal nám všechno, co mohl, a ve špajzu viseli nádherní bažanti s krásnými dlouhatánskými oc sy a šunka, z který jsme si mohli každý jak chtěl ukrajovat. Byly však taky časy, kdy k nám chodili exekutoři zabavovat nábytek a my jsme stávali v pozoru. My tři kluci jsme stáli v pozoru ještě při jedné příležitosti, a to jak se někdy z rádia linula hymna Kde domov můj. Jednou hymna zazněla, když už jsme leželi, my vyskočili a stáli jsme na postelích v nočních košilkách a tatínek nás pyšně ukazoval hostům, jak jsme vlastenecky vychovaní.

Můj tatínek měl vůbec tuhle zemi rád a asi víc než maminka, která byla křesťanka; ale pro ni to bylo jaksí samozřejmý, že má domov, kdežto můj táta ho hledal za pomoci předků stovky let, než ho našel. A taky za po-

slední velký předválečný peníze, místo aby sehnal do zásoby jídlo, koupil originál krásnou českou bystu. A to byl náš celej majetek při příchodu Němců. Se zabalenou bystou a nábytkem jsme se na začátku války stěhovali z Prahy na Buštěhrad, kde měl tatínek svůj rodný hnízdo a svůj jediný rybník.

Když mu tenkrát pan starosta před námi oznámil: „Bereme si ten rybník,“ nesvésil ramena, neshrbil se, jenom odsekl:

„Kdybyste se tak chtěli kostmi z mých kaprů udusit.“

Pan starosta vyvalil oči, ale nic nedělal, nechtěl si brát tatínka na svědomí.

Pak tatínek a bráškové pracovali na kladenský šachtě, tatínek jezdil na kole, kolo mu po cestě vrzalo a zpívalo takovou zvláštní písničku, nebylo jí rozumět, ale byla opravdu moc zvláštní. Možná že v ní bylo něco o potupě a zase o vzpouře člověka, snad to kolo zpívalo, co se odehrávalo v tatínkově duši.

A pak na něho začala dopadat rána za ranou.

Věděli jsme, že chodí pořád k svému rybníku a za svými kapry. Přestože jsme měli málo chleba, stále je krmil a snad doufal, že mu je nikdo během války nevyloví a kapři se dočkají šťastného konce. Chodil k rybníku za světla i za tmy, byl tím posedlej.

Jednou přišel na hráz mezi topoly a strnul. Na bahnitým břehu stáli čtyři chlapi v na-

pucovaných zelených uniformách, v rukou pruty. A tatínek jak fascinován šel krok za krokem k nim, jako by se chtěl zeptat, cože si to dovolují v jeho rybníce. Jak se k němu ten první štíhlý v jezdeckých holínkách pootočil, spatřil umrlčí lebku esesmanů a rozesmátý obličeje:

„Co chceš, žide? Nemáš chuť na kapra?“

Tatínek mlčel a umrlčí lebka rozkázala:

„Pojď si pro něj!“

Důstojník vytáhl ze škopku kapra a hodil ho mezi sebe a tatínka do bahna, kde se kapr propadal do smrti. Všechny čtyři umrlčí lebky se rozchechtaly. Pak jeden z nich zmlkl a vykřikl:

„Táhni, žide!“

Můj tatínek se otočil a šel zas tak vzpřímeně jako vždycky, nikdy se nikoho nebál a ani Němci ho ještě nenaučili plazit se.

Okupace byla všude zlá, ale v Buštěhradě snad o kousek horší. Zkáza Lidic zasáhla celý svět. Ale Buštěhrad, můj tatínek, maminka, bratři, já, my jsme viděli Lidice hořet, my jsme slyšeli Lidice přes kopec křičet, já chodil s Příhodou do školy a najednou bylo jeho místo v lavici zoufale prázdný, my tam hrávali fotbal, tatínek tam měl kamarády, k nám vbíhali Němci na prohlídky s nasazenými bodáky. A maminka, drobounká, světlavá, musela chodit pracovat na lidický pole a vrátila se často uplakaná, protože na hrobech

rostla z krve a těl zabitých veliká, hustá tráva. My na zkázu Lidic nemůžeme nikdy zapomenout, nám zůstaly zakousnutý v srdci jak v kůži klíště, který má místo kusadel a nožiček černej hákovej kříž.

Tatínka to tehdy sebralo, měl už v očích ten prokletej staletěj smutek.

A přestal chodit k rybníku, už nevěřil, že kapři budou zase jednou jeho.

Pak nás postihla strašná rána. Bráškové museli do koncentráku. Zbyli jsme jen tři a my jim občas posílali na zvláštní terezínský známky dvacetikilový balíky. Tatínek sháněl na balíky peníze a já chodil k sedlákům v Buštěhradě a do vesnic obstarávat jídlo. Vypadal jsem nenápadně, slabý a útlý, vždyť mi bylo dvánáct let, nikdo si mě nevšiml. Našli se skvělí lidé, jako Burgrovi anebo pekař Bláha, ale byli i jiní. V zimě jsem šel od vesnice k vesnici s ranečkem na zádech, klepal na veliká vrata, byla mi zima, v jednom statku jsem čekal na dvoře dvě hodiny, než mi panímáma přinesla maličký sáček mouky. Nikdy jsem toho dost nepřinesl, ale maminka mě vždycky pochválila, pohládila po vlasech a říkala: „Ty můj obchodníčku.“ A mým největším štěstím bylo, když jsem jim někde vyžebbral cigaretu, to seděli s tatínkem proti sobě, půjčovali si ji, hulili a vyprávěli si, jaké to bude, až skončí válka.

Tatínka těsně před vánocemi povolali do koncentračního tábora.

Nám se tehdy už dost špatně vedlo, maminka naříkala, že mu nebude moct dát nic s sebou.

Tatínek dva dny před odjezdem prohazoval sních před barákem. Tehdy jsme dlužili nějaký daně židovský obci a čekali jsme z té obce návštěvu. Před domem zastavilo auto a z něho vylezli tři civilní páni, a ten první hned spustil:

„Podívejte se na ten zázrak, žid něco dělá.“

A tatínek na to:

„Zato vy se flákáte.“

A ten pán:

„Za koho nás máte?“

Tatínek si je prohlídl, jeden vyhlížel moc židovsky, a tak usoudil:

„Vypadáte jak celá židovská obec dohromady.“

Ten pán zas usoudil, že je toho dost, vytáhl odznak a řekl:

„Geheime Staatspolizei.“

Tak tedy gestapo — pomyslel si tatínek a pronesl nahlas:

„No servus Kaiser.“

Těm gestapákům se nějak zalíbil, protože jeden z nich, s knírkem, řekl:

„Nejste zřejmě posera a tak pojdte a ukažte nám ty schovaný pušky a kulomety.“

A pak nám prohlíželi barák odzdoła až nahoru. V pokoji zůstali překvapeně stát, spatřili v židovský domácnosti vánoční stromček

ověšený staniolem a ten s knírkem se dokonce trošinku usmál na maminku. Pak vlezli až na půdu a úplně v rohu objevili zabalený balík a v něm tu bystu.

A už s tatínkem nežertovali a ten s knírkem se už na maminku neusmál. Tatínek sám musel vzít bystu a z výšky ji hodit na betonový dvorek a pak ji ještě kousek po kousku rozbít sekýrou. Odešli a maminka, která už s tím měla zkušenosti, prohlásila, že se najdou ještě slušní Němci. Ale tatínek si jen odplivl. Druhý den jsme se dověděli, že tihle slušní Němci vystříleli v okolí ten den, kdy byli u nás, dvě židovské rodiny.

Potom jsme si udělali předčasně Štědrý večer, ráno měl tatínek odjet. Na stromku plápolaly svíčky, staniol hořel stříbrem a pokoj voněl lesem. Tatínek mi bůhvídkde sehnal staré boty s bruslemi, měl dávný přání, aby byl ze mě slavný hokejový hráč. A já mu zase opatřil od kluků ve škole dvě škatulky cigaret na cestu do koncentráku. Maminka s tatínkem se tvářili vesele, pobrukovali si, ale asi to dělali kvůli mně, abych měl na ten večer hezký vzpomínky. Muselo jim být mizerně, vždyť to mohl být jejich poslední společný večer v celém životě.

V noci se mnou někdo ve tmě zatřepal:

„Vstávej, kamaráde, vstávej.“

Třásl se mnou tatínek, občas mi říkal kamaráde. Mně se ven nechtělo, v pokoji byla

ukrutná zima. Klepaly se mi zuby, třásl jsem se po celém těle. Oblékl jsem se, ve vedlejší místnosti stála maminka, dala mi zimníček a čepici. Něco se dělo, a já neměl tušení, co. Maminka mi řekla:

„Táta na tebe čeká na dvoře.“

Sešel jsem se schodů, tatínek tam stál a v ruce měl sekyru a balík pytlů. Dostal jsem strach. Kývl na mě. Šlapal jsem za ním po ztvrdlém sněhu, křupal nám pod nohama a dělalo to řachy — řach. Tatínek nemluvil a mířil k rybníku. Za topoly se objevil ten jeho rybník, vypadal jak v pohádce, celý zamrzlý a nad ním rozsvícený měsíc. Všude ticho, náramný ticho.

Tatínek začal pod Hudečkovíc oťukávat led. Šel kus do rybníka, led mu zněl pod sekyrou jak varhany v kostele. Pak se ke mně otočil:

„Kapři se dusí. Nevysekali jim díry.“

Rozkročil se a udeřil do ledu. Zadunělo to nocí a já se zachvěl. Řekl:

„Tady to uděláme!“

Stál a sekal do ledu. Ledová sprška mu třísnila šaty a obličej. Vysekal čtverec ledu a vytáhl ho z vody. Obrátil se ke mně:

„Musíme počkat, kamaráde. Za pár minut připlavou.“

Díval jsem se jak očarován do průsvitné vody, kde se rýsoval každý záhyb dna a každý kamínek. Voda se chvěla a prostupovaly ji ze vzduchu životodárné bublinky, ten čtverec

vody vypadal jak studánka pro kapří pocestné.

Tatínek tomu rozuměl, najednou se v tý křišťálový vodě objevil tmavý oválovitý stín a proplul pod námi. Vrátil se. Kapr. A jaký kapr! Vystrčil ven kulatou hubičku a lapal při hladině po vzduchu. Vtom připlul další. Chovali se jak omámení, vůbec jim nevadilo, že tam stojíme a koukáme na ně. V několika vteřinách se jimi hladina zaplnila a stále jich přibývalo. V té chvíli propadl tatínek čemusi hlubokému, neznámému, klekl si na led, vyhrnul rukávy a začal je hladit po hlavách a hřbetech, laskal se s nimi a mumlal:

„Kapříci moji. Kapříci.“

Hrál si s nimi a oni se mu sjížděli k rukám jak jeho děti, v tom svitu měsíce zlatí a stříbrní, zářili jako svatí, nikdy později jsem podobné kapry neviděl. Převaloval je na rukou, zdvíhal je a pouštěl a přitom si něco broukal.

Pak vstal, měsíc mu zrovna svítil do obličeje, a měl ve tváři takový spokojený výraz. Šel k pytlům a vytáhl schovaný podběrák. Vzal jeden pytel, přistoupil k díře a nabral prvního kapra. Teď teprve jsem to pochopil a dostal pořádný strach. Zatahal jsem ho za rukáv:

„Tatínku, pojd' pryč. Jestli nás chytí, tak nás zabijou.“

Podíval se na mě nepřítomným pohledem a dneska vím, že by mu tenkrát bylo jedno,

kdyby ho chytili a na místě ubili. Nemohl odejít a nechat Němcům své kapry.

Už se s kapry nemazlil. Nandával je do pytlů, nosili jsme je domů a maminka je rozdělovala do nádob. Náš barák se plnil odshora dolů vodou. Kapři plavali v kbelících, ve vaně, v kádích, ve starých koňských žlabech v maštali.

K ránu, kdy už měsíc přestával svítit a mráz přituhoval, byli jsme promrzlí na kost, a jak jsme nosili na zádech mokré pytle, maminka z nás škrábala led. Ale rybník byl už prázdný, kapři se přestěhovali ke svému majiteli, tatínek vlastně ukradl své vlastní kapry.

Ráno jsme doprovodili tatínka na autobus do Prahy. Měl v rukou kufříček a poprvé svěšený ramena. Ale v mých očích vyrostl za tu noc o ohromný kus.

Ještě ten den jsme začali s maminkou vyměňovat kapry kupcům a sedlákům za jídlo. Kapři mně před vánocemi otvírali brány a vrata do těch nejzatvrzelejších pevností, jak jsem ukázal v tašce velké buclaté macky, panímámy jásaly a můj studený pokojíček se plnil sádlem, uzeným, moukou, pecny bílého chleba, cukrem, balíky cigaret. Byl jsem taky několikrát pozván za stůl s bílým kafem a vánočkou, už jsem nečekal dlouho u vrat, ale byl jsem vítán jako král, jemuž otevřeli kapři cestu do světa. Prostě můj nejštedřejší válečný vánoce.

Nu a příští rok přijeli ten spodní buštěhradský rybník lovit sítěmi. Mezi rybáři se míhaly uniformy wehrmachtu, kapry zabavuje německá branná moc.

Stál jsem mezi kluky na hrázi a čekal, jak to dopadne.

Zpočátku velká sláva, na hrázi vyhrávala kutálka a všecko vyhlíželo slibně. Ale v rybníce nic nebylo a nikdo si to nedovedl vysvětlit. A já tenkrát myslel na to, že ta muzika vlastně hraje už jenom na počest mému tátovi, který s Davidovou hvězdou na kabátě vypálil Němcům rybník.

Jak jsme se střetli s Vlky

Po válce jsme přijeli do Luhu. Strejda Prošek nás uvítal a povídal:

„Něco vám řeknu. Je tu plno štik. Štiky už netlučou při povrchu jako dřív a tak rybáři o nich nevědí.“

A tak jsem se s mým tatínkem vydal lodí na ostrov na štiky.

Chytat štiky na káču, to je na splávek, který je velký skoro jako vajíčko, je poměrně snadné, ale vzrušující. Celé hodiny třebas čekáte, až se ten velký splávek ponoří, a když se konečně potopí, začnete se chvět anebo potit. Je totiž pravděpodobné, že vám nezabrala žádná čudla, jak se říká malé rybě, ale ryba tak od jednoho do patnácti kil.

My tenkrát přivezli ten první den osm štik. Rozkřiklo se to, jako když najdete v lese hříby anebo brusinky. Vyrukovala spousta rybářů. Tenkrát byla ale Berounka od Skryjí k Bránovu štičí ráj. Tatínek jich chytil za dovolenou přes sto, já šedesát čtyři. Některé byly pořádné, tenkrát ještě nebylo moc kouření a jídla, musely být pořádné, když mi křivoklát-

ský řezník dal za jednu štiky skoro dvě kila škvařeného sádla a křivoklátský trafikant za druhou stovku cigaret pro maminku, která hulila jako Turek. Jo, a pak se nám podařilo tu řeku od dravých štik zachránit; když se to vezme kolem a kolem, tak jsme ji vlastně zplundrovali. V řece zbyly jen větší, mazané štiky a ta malinká štihlata, štičí děti, která nikdo nebral, pokud to nebyl raubíř.

A v té době došlo v takový neurčitý den k nevypsané soutěži mezi Vlkovými, co žili v Luhu, a naší rodinkou, která se skládala hlavně z tatínka a mě. Strejda Prošek s námi tenkrát nemohl, nějak marodil. Z Vlkových chytali ryby hlavně Adolf a Franta, oba dělali u dráhy. Adolf pracoval ve výtopně, Franta jezdil vlakem na Smíchov do účtárny, třiatřicet let chodil na vlak v létě, v zimě — deset kilometrů pěšky! Bylo to něco fantastického. Často mráz, závěje, lijáky. Byl to jeden z největších sportovních výkonů, který probíhal desetiletí. Vždyť chodil krajem, kde byl les, strže, kopce, uzounké cestičky. Vždycky jsem si o Vlcích myslel, že nás nemají rádi, ale po letech se ukázalo, zvláště když jsme přestali u nich chytat, že nás rádi mají, to jenom měli na nás vztek jako na Pražáky, že jim lezem do zelí, vlastně do řeky.

Abych nezapomněl, Adolf měl a ještě má v tom Luhu krásnou ženu Marii, která se mi jako šestnáctiletému klukovi moc líbila. Na-

hoře měla všechno jaksepatří a to nebylo marný. A s těmito Vlky jsme vešli do soutěže.

Věděli jsme, že Vlkové jsou skvělí rybáři. Znali tuhle řeku už od dětství, věděli, jak je kde hluboká, mohli předpokládat, i kde která zapomenutá štika leží a číhá na kořist, byli tak často u vody, že věděli, která je popíchaná a zpražená. Chytali na šouračku a uměli to, vydráždili i ty přecpané štiky. Ale to všechno nevadilo mému tatínkovi, který sebevědomě všude prohlašoval, že jim dáme na prdel.

A tak jsme vyrazili ještě za tmy, skoro jsme pluli až k louce Brtvě, kde se točily nejkrásnější štičí tišiny a tůně, ale kde bylo těžké tenkrát chytat, rostlo tam plno trávy a vysokých kopřiv. Snad to už nebyla ani rybařina, spíš nádeničina. Odpoledne řekl tatínek:

„Končíme,“ a dodal: „Dneska jsme to Vlčatům ukázali.“

Nebyl jsem si tím zcela jist. Měli jsme tři štiky, jen o jedné se dalo říci, že je větší, a ty dvě nebyly ani velké, ani malé, tak uprostřed. Pluli jsme lodí po řece dolů k přívozu a oba jsme mysleli na to, co asi chytli Adolf s Frantou.

Když jsme přistáli pod akátem, řekl mi tatínek důrazně:

„Dojdi si vypůjčit vozík!“

Strnul jsem a nechápal jsem to:

„Na co vozík, tati?“

Mému tatínkovi se nedalo moc odporovat.

„Povídám, dojdi pro vozík! Naše štiky dnes povezem na vozíku,“ řekl důrazně a už jen polohlasně dodal, jako by tomu sám maličko nevěřil: „Jsou těžké.“

Šel jsem tedy pro vozík. Byl to takový malý žebříňáček s mřížkama, ale přesto zas tak velký, že v něm štiky nebyly skoro vidět. Akorát tu největší popostrčil tatínek dozadu, aby jí koukal ven ocas. Nevím, kde se ve mně ten odpor vzal, ale rezolutně jsem prohlásil:

„Já ten vozík nepotáhnu. Aspoň přes Luh ne!“ Skoro jsem to vlastně vykřikl a vzpomněl jsem si na paní Marii, jak bude stát vedle dveří.

Tatínek se na mě podíval, na něco myslel, možná na to, jestli mě má zfackovat anebo ty štiky z toho vozíku zas vyndat. Viděl jsem, jak jeho hluboké oči bloudí po stráních kolem, a přemýšlí, jako většina tátů a zvláště židovských, kdy ho život potrestal na manželce a kdy na dětech. Pak šel k vozíku, mně dal pruty a sám táhl vozík. Vozík se rozkolébal a skákal po kamenité cestičce mezi domky Luhu. Nikdy se mi nezdála ta cesta tak krátká. Přímo jsme s vozíkem letěli, ačkoliv jsem si přál, aby k tomu domku Adolfa Vlka to trvalo celý věk, a když ne, tak alespoň celý život. A přitom jsme museli jet strašně pomalu, protože mému tatínkovi, když spatřil na dálku ty skvělé rybáře Adolfa a Frantu, se

zřejmě při vši jeho odvaze podlamovala kolena.

Přijeli jsme před jejich hezký domek.

Měl jsem oči jen pro Marii, která opravdu stála v bílém nažehleném živůtku na zápraží a ruce měla složené přes prsa. Ve tváři měla pohrdlivý výraz a to mnou otřásl. Vzpamatoval jsem se a můj pohled spočinul na jejich klepače.

Viselo tam na drátech pět štik. Velkých štik. Tři byly z rodu krásných královských, dlouhých zelených štik a dvě žlutavé byly tlusté, jako kdyby je zvlášť pro Vlky vykrmoval vodník od Šímovic skály.

Tatínek v té chvíli klopýtl, málem upadl, a zastavil, slyšel jsem, jak zhluboka oddechuje. Nevím, jak dlouho jsme tam stáli. Ticho, hluboké ticho, nebylo vlastně co říkat. Pak se ke mně obrátil a sípavě povídal:

„Pomoz mi, je to těžký.“

Bylo mi ho líto, vozík byl teď pro něho určitě nesmírně těžký. Nic jsem nenamítal, zapomněl jsem na paní Marii, dal jsem pruty na vozík a začal jsem tlačit vozík z Luhu do kopce. Jsme přece jedna rodina a musíme táhnout spolu. Jeli jsme se svěšenými hlavami a dobře jsme věděli, že Vlkové, kteří neřekli ani slovo, dali nám ten den podle tatínka na prdel.

Otázka hmyzu vyřešena

Po druhé světové válce se tatínek vrhl do víru poválečných obchodů, ale nějak mu to nešlo. Nebyl už tak mladý, aby působil na mladé ženy, co nejvíc kupují, nebyl už snad ani tak roztomilý a trochu se unavil ve válce, v Africe, a v další válce, v koncentráku. Chtěl letět, ale plácal se jako motýl s poškozenými křídly.

Žil z minulosti a vzpomínal, jak před válkou chodil domů a sázel s velkým potěšením stovky na kulatý stolek. Měl pravdu, to uměl jak artista, pouštěl stokoruny z výšky anebo je přioplácával. Maminka provolávala výkřiky obdivu a tleskala a my kluci jsme stáli, pusy dokořán. Později sice následoval obvykle druhý a třetí výstup, o němž už tatínek nerad hovořil: když vymáhal peníze z maminky zpátky, ale to známe jen z doslechu, a tak máme tatínka v živé paměti jen z dějství prvního. Když tatínek poté vzpomínal, maminka mu opakovala:

„To už je, Leoušku, jenom minulost. Bohužel . . .“

Tatínek vzdychl a druhý den se vrhl — jak cestáci říkají — na plac. A my, co jsme ho znali, jsme najednou poznávali, že je to hloupost s tou životní únavou. Měl obrovskou energii. Neprodával jenom artikl, který by ho byl hoden. To bylo ono! Po válce nebylo dobré zboží, „samý póvl, fujtajfl“ — řekla by naše babička Popprová z Buštěhradu, kterou Němci zplynovali v Osvětimi.

Prodával zmodernizované spony na kšandy, mast proti svrabu a reklamní skříňky, to byl největší kšeft. Ve skříňce běhal dírkovaný pás, světlo lezlo skrz dírky a vy jste mohli číst, co je téma dírkama napsáno. Třebas:

PUNČOCHY OPRAVÍME DO 3 NEDĚL,
BOTY DO 3 MĚSÍCŮ

(nedivte se, je po válce)

Tak ty skříňky byly dobrý, ale moc velký artikl to stejně nebyl. Na ten tatínek čekal dva roky, jako čeká poušť na déšť anebo chudý člověk na štěstí. Tatínek čekal taky na štěstí a vždycky se usmíval, když o něm mluvil.

A pak jednoho dne (zní to skoro jako v pohádce) štěstí přišlo. Dostavilo se zvláště, nečekaně, tak jako štěstí chodí. Tatínek nepřišel domů nadšený, spíš zkroušený. Povídal mamince:

„Herma, se skříňkama jsem seknul.“

Maminka čekala na pokračování.

„Přišel za mnou nějaký inženýr Jehlička. Má nejlepší artikl na světě. Budu milionářem.“

Maminka mu neskočila kolem krku, mířila však rovnou k nejdůležitějšímu:

„Co budeš prodávat?“

Tatínek řekl s lehkým úsměvem:

„Mucholapky.“

Maminka zbledla, po švédských ledničkách a vysavačích, po německých sponách na kšandy a české masti proti svrabu to viděla jako úplnou legraci, jako by z hvězdičkového generála udělali frajtra s jednou peckou. Maminka však na sobě kromě toho zblednutí nic nedávala znát, už si zvykla na mnohé a nic ji od našeho tatínka zas tak moc nepřekvapilo. Ale jízlivě se zeptala:

„Kdypak budeš tím milionářem?“

„Tak za rok. Abys rozuměla. To nejsou normální mucholapky.“ Tatínek zapřemýšlel:

„To jsou zvláštní.“

„Jak zvláštní?“

„To nevím, ten inženýr říkal — světová bomba. Zaplavíme tím Československo!“ A jak to tatínek řekl, trochu se mu rozzářily oči a dodal: „A taky Evropu. A možná celý svět!“

„A tomu ty věříš?“ zeptala se maminka.

Tatínek mlčel a oči mu zase vyhasly.

„Ty tomu věříš, že na mouchách můžeš vydělat milión?“ útočila maminka.

„Hermínko, pan inženýr Jehlička si klekl na kolena a tvrdil, že když mu je neprodám,

tak se odbouchne. Dal už do výroby spousty peněz.“

„Jen aby ses nakonec nezastřelil ty,“ řekla skepticky maminka.

Přes četná varování naší maminky před záhadnými mucholapkami vydal se tatínek do jámy muší k firmě DERSOL. Firma sestávala z vysokého inženýra Václava Jehličky s hubnatým obočím, z hubeného šoféra Franty Hodka, měl za ženu nádhernou Polku, do které se později zamiloval můj starší bratr, a vozu DKW 600, dvou velkých místností, několika kusů nábytku a jednoho překrásného koberce z domácnosti paní Jehličkové, která ho sem půjčila s přáním, aby se panu inženýrovi hýbaly obchody.

Aby rozhýbal obchody, první čin mého tatínka u této firmy byl, že prodal okamžitě tento perský koberec. Pan inženýr málem omdlel, když zjistil, že ho tatínek odnesl s nadšeně souhlasícím šoférem Hodkem na ramenou (do DKW se koberec nevešel, tak byl velký). Pan inženýr si dal hned mokrý ručník na hlavu, jenže se neodvažoval nic říct, aby ho tatínek neopustil. Prodej koberce měl však dvě výhody: pan inženýr se na vlastní kůži okamžitě přesvědčil o tatínkově báječné schopnosti prodávat a do začátku byly nějaké prachy.

Jenže mucholapky, jak známo, nejsou koberce. Tyhle mucholapky nikdo nechtěl. Ve

skladišti se hromadily jak nepotřebné zbraně. Ležely jich tu statisíce v krabicích, rostly od podlahy do stropu jak dórské sloupy, vypínaly se do výšky, zaplňovaly sál zleva doprava, odzdola nahoru. Tatínek si to množství prohlížel a jímala ho závrať, točila se mu z toho hlava. Přitom sledoval pana inženýra Jehličku, jak krčil husté obočí a vykládal o skyělých vlastnostech mucholapek. A můj tatínek, jenž se tak častokrát v životě zamiloval, okamžitě poznal, že i tento pán je zamilován do mucholapky, nesoucí zvučný nápis BOMBA-CHEMIK. Laskal se s ní jak s dítětem. A jednalo se o zvláštní dítě, mělo mu přinést slávu i peníze, a to obvykle děti nenosí. Když o mucholapce mluvil, i jeho hlas dostal zvláštní zabarvení, takhle hovořili lidé o svých miláčcích na hřištích anebo na dostihových drahách. A snad v tom znělo ještě něco temného navíc, možná ten strach, že se zastřelí, jak to tatínek neprodá, anebo ta naděje, že se stane milionářem, když to prodá. Ptal se hrdě:

„Co říkáte názvu BOMBA-CHEMIK?“

Tatínek se zeptal:

„Kolik jste jich už prodal?“

„Nic,“ řekl smutně pan inženýr. Inženýr Jehlička nebyl sice obchodník, ale poznal, že musí své nadšení přenést na tatínka. Řekl mu, že už před válkou prožil týden na Šumavě ve stanu a běhal tam nahý po pasekách a hledal vhodné odpuzovadlo proti mouchám, mazal se

kmínovou a anýzovou silicí. Dřevorubci ho chtěli sice odvézt do blázince, ale vše se vysvětlilo. Pak se ocitl na slibné cestě. Jenže vynález Švýcara Müllera odsunul jeho ambice. Müllerův objev byl bomba. Po celém světě šly telegramy:

DDT OBJEVENO.

OTÁZKA HMYZU VYŘEŠENA

„Od té doby vyšlo jen o tomto prášku tisíce článků a publikací. Ještě milióntina gramu je toxická, pane Popper,“ tvrdil pan inženýr.

A potom vzal jednu mucholapku a poprvé ji před tatínkem rozevřel, roztáhla se jako malá harmonika, co nebude nikdy hrát, ale působit jako smrták smrtoucí. Byl to pruh obyčejného papíru, napuštěného:

- 1) medem (mouchy láká),
- 2) žlutou barvou (taký láká),
- 3) práškem DDT (zabíjí).

„Tato mucholapka působí esteticky a nepřetržitě do té doby, než se pokryje v místnosti prachem. A to je dlouho, pane Popper, to je dlouho.“

Tatínek zbledl, poněvadž tato mucholapka nebyla žádná mucholapka, neboť nelepila. Její majitel nemohl pozorovat mouchy, jak třepou na lepidle nožičkami a končí svůj muší život. To bylo u nové mucholapky špatné, moc špatné. Do prdele, to je mizerný, řekl si tatínek. A navíc, jak říkal pan inženýr, u mou-

chy nastává po otrávení zvýšená motorická činnost, hledá si cestu z místnosti ven. To byl dokonce hrob na prodej, lidé chtějí vidět smrt svého nepřítele na vlastní oči, a ne aby si uletěl umírat do ústraní. Lidem je putna, jestli je to estetický nebo neestetický, mnozí dokonce s velkým gustem pozorují, jak mouchy na mucholapce chcípají, vždyť už naši předkové a prapředkové s potěšením navštěvovali popravy našich nemilých i milých.

„Vy jste ze všeho smutnej, vidíte?“ řekl pan inženýr a zesmutněl taky. A tak seděli nad miliónem mucholapek, které možná byly lepší a estetičtější než obyčejné, ale nebyl tu člověk, co by to dokázal lidstvu vysvětlit. Až později se tatínek dověděl, že pan inženýr Jehlička vyzkoušel osm obchodních zástupců, ale ani jeden s tím nehnul.

Mému tatínkovi letělo hlavou tisíce věcí. Především litoval jako vždy sebe, že nebude milionář, vždyť všechno pro něho slibně začalo prodejem toho perského koberce. A pak si uvědomoval, že trávící mucholapky jsou novinkou a to je pro prodej dobrý, je to vlastně výborný, je o čem mluvit a vůbec. V místnosti se zatím zešeřilo, ale v tatínkově hlavě se rozjasňovalo, bylo to také tím, že poznával svou poslední příležitost vyniknout, tak jako fotbalista má možnost zazářit v posledním velkém zápase, ať se zdá sebetěžší. A pak se taky styděl předstoupit před naši maminku a ozná-

mit jí, že měla pravdu, milióny nebudou a pan inženýr Jehlička se odbouchne. Pana inženýra mu bylo taky líto, seděl tu na bedně s mucholapkami, hlavu v dlaních, jako by se chtěl zastřelit už v nejbližší chvíli. A když se ho tatínek chystal poplácat po rameni a spatřil šedivý, smutný obličej, tak mu prostě a jasně řekl:

„Tyhle mucholapky prodáme.“

Na inženýra Jehličku to působilo jako balzám. Na druhý den zorganizoval výpravu na venkov, jel on, tatínek a vezl je šofér Hodek autem DKW. Ráno rozvěsili do velké koňské stáje plné much sto BOMBA-CHEMIKŮ a celý den seděli před stájí a popíjeli pivo. V poledne, kdy se tatínek šel přesvědčit, jak mouchy mizí, ho kopl kůň, chtěl totiž dokazovat kočím a přítomným z firmy DERSOL, jak rozumí těm ušlechtilým zvířatům.

Večer spatřil kulhající a trochu namazaný tatínek zázrak: stáj bez much! Nikde sice neležela jediná mrtvá, ale nebyly tu, snad odletěly zemřít na neznámá pohřebiště, jako to dříve dělali mamuti. Tatínek si mnul ruce. Byl po inženýrovi Jehličkovi druhým člověkem, který se dal polapit novou mucholapkou. Byli zatím dva, jak rytíř Don Quijote a jeho věrný sluha Sancho Panza.

Co se dělo pak, patří spíš do oboru kouzelnictví než obchodu. Pan inženýr jmenoval tatínka ředitelem firmy DERSOL. Měla tak tři

zaměstnance: šéfa, ředitele a šoféra, když nepočítáme ženy vyrábějící po domácku mucholapky. Tatínek přišel domů a hrdě oznámil své jmenování, maminka ani nemukla, měla o tom své mínění. Mucholapky BOMBA-CHEMIK považovala pořád za veliký šmejda.

Tatínek se vrhl do prodeje. Bylo tehdy jaro, v pražských parcích kvetly tulipány, na venkově šerík a mouchy dosud houfně nelétaly. Tatínek prodával, tak jako by už nikdy létat neměly. Byl úžasný. Sugestivní. Vzal mě jednou s sebou. Přivřel své krásné hnědé oči, usmál se, mávl rukou, zahnal pochybnosti, člověk ani nevnímal, co mluví a co nabízí, jenom věděl jedno, že zboží je skvělé, bez něho nemůže být. Někteří obchodníci skutečně nevěděli, co kupují. Jiným zase vtiskl do mysli větu, kterou slyšel od inženýra, OTÁZKA HMYZU JE VYŘEŠENA. Tatínek tomu propadl, už dávno to nebyla role, kterou chtěl hrát, unášel ho proud. A přitom to bylo fantastické, vždyť prodával něco jako chleba, který se nedá hned jíst, a něco jako šaty, které se nedají okamžitě nosit. Někdy rozbil mucholapku, balancoval s ní na jedné noze jako artista, podruhé ji vůbec nerozbil, bavil se o počasí, o krásných ženách v Hamburku a uzavřel daleko větší zakázku než předtím. Jenom jedno jsem nechápal, že obchodníci objednávali takové množství, když je nikdy nedokážou lidem prodat tak, jako by to svedl

tatínek. Ale tatínkovi to bylo jedno. On se narodil, aby prodával, tak jako se před tisíci lety narodil válečník, aby zabíjel.

Po návratu z první služební cesty se šoférem Hodkem vytrhával z objednacích knihy zakázky a sázel je na stůl jako doma stokoruny. Inženýr Jehlička tehdy málem omdlel.

A tak BOMBA-CHEMIK vybuchla, zatím v Čechách, a za kanónem seděl můj tatínek.

Auta rozvázela a pošta donášela mucholapky. Sklad se rychle vyprazdňoval.

Tatínek chodil domů zase jako před válkou, nosil velké kytice růží a gladiol, házel na kulatý stolek stovky, hýřil vtipem a naše maminka se konečně usmívala a prohlašovala, že na mucholapkách něco dobrého bude, v létě začnou ty potvůrky lítat, musíme si mucholapky rozvěsit do pokojů. Tatínek měl teď peněz jako želez, na skále blízko vltavské přehrady nad Vraným rozestavěl chatu, ne, to nebyla chata, byl to takový malý hrad s oblouky a už z dálky bylo vidět, jak je mohutný a opravdu krásný. Na tu vysokou skálu jsme nosili v košíkách zem a tatínek tu sázel jahody a angrešt.

Nejkrásněji se ovšem dařilo inženýru Jehlíčkovi. Prožíval to, co prožívá člověk v životě většinou jen jednou. Byl opojen jako vůdce, jenž si po prvním vítězném tažení naplánuje podmanění celého světa. Zakoupil si zatím mapu Evropy, připevnil ji na zeď a

počítal, kolik do které země vystřelí jeho generál Popper mucholapek.

Jako první padla země česká.

Ležela u tatínkových nohou, podrobil si ji, všude na mapě, v každém městě a městečku trčely zapíchaný červené praporky, že dne toho a toho tu ředitel firmy DERSOL Leo Popper zvítězil nad lepivými mucholapkami. Za pouhé dva měsíce dobyl Čechy a vydělal panu inženýrovi milión. Stali by se tak docela malými milionáři, ale inženýr Jehlička ten milión fantasticky rozfofroval. V Anglii u firmy Morgan-Korda objednal spousty DDT, takže přes kanál La Manche putovaly desítky sudů smrtícího prášku. Koupil amerického forda na rozvoz mucholapek (sežral 35 litrů na 100 km), přibral desítky žen na výrobu nových mucholapek, skoupil metrů drahého medu, papíru a barev.

A na řadě byla země moravská.

Tatínkovi se tehdy na Moravu nechtělo, pod naši novou chatou na přehradě začali brát cejní. Měli takové malé hubičky, plavali ve vodě stříbročerní a chutnali výtečně na sádle s kmínem. Zní to idylicky, ale vždycky jak tyhle potvory začaly žrát, znamenalo to zhoubu pro naši rodinu. Tatínek obvykle přestal pracovat.

„Na Moravu pojedeš ty,“ oznámil mi a inženýrovi Jehlíčkovi sdělil, že já jsem ten pravý obchodník, který udělá na Moravě velkou za-

kázku. To přesvědčí největší pražský velkoobchod, že i na Moravě půjdou mucholapky na odbyt, a vezmou je pak od nás. Kdyby je tam prodal on, nevěřili by. Něco na tom bylo, ale hlavně v tom byli cejni, velcí jako lopaty.

Nevím, podle čeho usuzoval tatínek na mé skvělé obchodní vlastnosti, v životě jsem nic neprodal, jenom jednou za války jedenáct dílů Tarzana, kterého jsem dostal od bratrance Karla Kopřivy, a to mě maminka seřezala bejčákem na psy, když mi k tomu připočetla ještě další kousky a hlavně to, že jsem nenachytal pro kachny v rybníce žáby. Z prodávání jsem měl ohromný strach, nikdy bych si nedovedl počínat jako tatínek a taky jsem nemohl ve svých osmnácti letech vykládat o krásných ženách v Hamburku, ale tatínek se ten strach snažil všemožně rozptýlit. Dal mi ušít bleskově nové modré šaty a objednal mi letenku Praha—Brno. Pak mi vtiskl do ruky knihu Američana Dale Carnegieho „JAK ZÍSKÁVATI PŘÁTELE A PŮSOBITI NA LIDI“ a řekl mi, že je v ní vše (až po letech se podřekl, že ji nikdy nečetl). Ale pro mě se ta kniha stala po odletu jedinou nadějí. Upjal jsem se k ní tak vášnivě, že jsem ji v pohupech nad Českomoravskou vysočinou i pozvracel.

V Brně při návštěvě velkoobchodu jsem třímal aktovku s knihou Dale Carnegieho „JAK ZÍSKÁVATI PŘÁTELE A PŮSOBITI NA LIDI“ a uvědomoval jsem si jednu z jeho

zásad „vždycky se usmívejte“. Další dobrá zásada, kterou jsem si zapamatoval, byla, abych dotyčnému pochválil nějaký vzácný předmět v jeho kanceláři. A tak když jsem se ocitl před starším pánem s knírkem, nezačal jsem hned o mucholapkách, ale usmíval jsem se na celé kolo (jak blbec) a hledal vhodný předmět k pochválení. Usoudil jsem, že to bude v tomto případě nábytek, a tak jsem řekl, jaký má nádherný dubový nábytek. Ten pán se strašně nakrkl a povídal, že je to čirou náhodou smrk a děsný šmejda, vnutila mu ho sem manželka, která ho doma nechce mít, a jestli nechci nic podstatného, abych rychle vypadl. A tak jsem vypad, o vzácných mucholapkách BOMBACHEMIK se neodvažuje říct ani slovo.

Ve druhém velkoobchodě jsem raději mlčel a neusmíval se, ačkoliv se mi zdál i tamní nábytek dubový a také krásný. A stalo se něco podivuhodného, tento pán, bělovlasý, s modrýma očima jako pomněnky, se na mě od začátku usmíval sám, říkal, jakou mám krásnou pleť a že jsem pohledný chlapec. Bavili jsme se o všem možném a on mi pak pověděl, že by mě chtěl mít za syna a jestli bych u něho nechtěl přespát. To už jsem začínal chápat, že má raději spíš kluky než holky, a vykrucoval jsem se, že musím zpátky do Prahy. Ale sahat jsem na sebe nechal, i vlasy jsem si nechal hladit, poněvadž jsem si nedovedl představit po návratu mého tatínka, jak by byl

smutný, kdybych nic neprodal. Dopadlo to náramně. Ten pán si objednal padesát tisíc mucholapek BOMBA-CHEMIK a já od něho odešel před večerem. Bylo to právě tolik, kolik potřebovala firma DERSOL k tomu, aby dokázala, že mucholapky se dají prodávat i v takové tradiční a krásné zemi, jako je Morava.

Tatínek byl nad objednávkou šťastný, svítily mu oči, jako by pil, a pyšně mamince prohlašoval, že jednou budu nejlepším obchodním zástupcem na světě a jedním z nejbohatších mužů této zeměkoule (bohužel se to nestalo).

Když na to vzpomínám, byla to tenkrát ohromná sláva. Do Brna mířily vozy, na postranicích měly ohromné látkové nápisy SMRT MOUCHÁM! Tiskárny chrlily letáky o nových mucholapkách. Můj tatínek se nabažil cejnu a dostal znovu chuť do práce.

Tak to vypadalo v době, kdy padla Morava. Pak se stalo toto:

ZAČALY LÉTAT MOUCHY

Objevily se všude a bylo jich mimořádně dost. Teď mělo nastat to, že stejně skvělým způsobem, jakým nabízel mucholapky můj tatínek, udělají to obchodníci. Ale copak se obchodníci mohli usmívat, balancovat na jedné noze, sugestivně se tvářit a vysvětlovat skvělé vlastnosti mucholapek? To všechno za tři kořuny? Obvykle řekli:

„Poslali nám letos tohle. Má to být dobrý.“

Tisíce žen přinesly BOMBU-CHEMIK domů a teprve tam zjistily, že nelepí. A mouchy po usednutí na žlutý papír létaly rychleji než předtím. Žádný je nespatriil zahynout. Co na tom, že je místnost prázdná? To mohl udělat průvan. Vida, máme otevřené dveře.

„Tak tady vám nesu zpátky to svinstvo. Dejte mi pořádnou mucholapku, co lepí!“

A tak jako v moři dojde vlna někam nakonec a vrací se zpátky, tak také tentokrát vlna došla k našim roztomilým ženám a vracela se zpátky k firmě DERSOL. Jenže tentokrát šlo o vlnu mohutnou, takovou, která pohltí celé pobřeží. Můj ubohý tatínek seděl právě na břehu a dostal do ruky první výstražný telegram v době, kdy pan inženýr Jehlička právě sháněl ve slovenské zemi ten nejvyšší med.

PANE POPPER. MOUCHY NECHCÍPAJÍ.
SPRAVUJOU SE! JDĚTE DO PRDELE
S TAKOVÝM ZÁZRAKEM!

A za tímto telegramem přicházely další, pak dopisy, a ještě než se vrátil pan šéf s medem, začaly docházet zásilky mucholapek od zákazníků, nečinících si nároků na vrácení peněz. Jak se rychle sklad vyprázdnil, tak rychle se naplnil. Mucholapky se jako živé hrnuly dveřmi, oknem, ale teď už nebyl nikdo, kdo by je rovnal a zadržel, kupily se bez ladu a skladu, na židli tu seděl

tatínek a jen pokyvoval hlavou. Mucholapky brzy zaplnily kanceláře a ležely už na chodníku, když se vrátil pan inženýr. Nevěřil tomu, nechtěl tomu věřit, jen prohlásil, že jde o nějaký omyl. Napíše všem, všechno jim vysvětlí a oni si ty mucholapky vyžádají ještě rádi zpátky. Chodil po kanceláři a na všechny se usmíval, ale ve skutečnosti plakal. Tatínek věděl, že si to musí namlouvat, jinak by si musel jít opatřit ten revolver. Můj tatínek poznal jako voják, že bitva je prohraná. Vyndal jako správný generál praporky ze všech míst, kde zvítězil nad lepivými mucholapkami, a nandal je do krabičky a převázal růžovou mašličkou, co měl v kapse od některé své milenky. Potom si vzal jednu mucholapku BOMBA-CHEMIK a řekl panu inženýrovi:

„Na památku. Bylo to krásný.“

A pak šel domů po nábřeží a koukal se do vln Vltavy a myslel na to, že to bylo skutečně krásný, tak jako myslí fotbalista nebo bojovník na bitvu, která se prohraje, ale je krásná. Myslel na to, jak chodil domů s kyticemi a penězi, jak hýřil vtipem a jak to bylo vzrušující prodávat tak těžký artikl. Šel a pořád se usmíval jako lidé, co potkali na chvilku štěstí a nemohou na ně zapomenout. Až před našimi dveřmi mu, jak se říká, usnul úsměv na rtech, neboť doma čekala maminka a zrovna na peníze. Tatínek vstoupil a řekl hned u dveří, aby to měl za sebou:

„Hermo, už žádný peníze nebudou. Měla jsi pravdu. Seknul jsem s tím. Je to šmejd.“

Tím vyrazil naší mamince všechny zbraně z rukou a bylo to odbyto. Ale později jsme pochopili, že to nebylo odbyto a že to vůbec neskončí. Tatínek byl od té doby vyřízen jako boxer v ringu, co prodělal těžké k. o. Za něco se styděl, bál se podívat lidem do tváře, když jim něco nabízel, zlomilo mu to jeho obchodnické srdce.

Pak mě ještě můj báječný tatínek poslal k panu inženýrovi Jehličkovi pro nějaký doplatek. Pana inženýra jsem našel po dvou dnech blízko Radotína na rumišti, seděl u vagonu mucholapek, páčil je a něco si pro sebe brumlal.

Mucholapky krásně hořely, smrtící prášek DDT se z nich někam vytratil a nad žlutavým spáleništěm se linula vůně sladkého slovenského medu. Lákalo to mouchy, slétávaly se a mračna jich tančila nad hořícími mucholapkami BOMBA-CHEMIK svůj vítězný tanec.

Pár let nato jsem potkal pana inženýra znovu. Už nebyl tak vysoký, shrbil se. Vyhrkl na mě:

„Co jsem vám říkal, je to šlágr. Holanďané je vyrábějí. Jmenují se Sly Killer. Víte, co je to Sly Killer? Zabíječ much. Zaplavili tím Evropu.“

A vytáhl pohotově z kapsy mucholapku, podobala se té naší jako vejce vejci, jenom na obálce nevybuchovala bomba, ale ležela tam obrovská odporná moucha probodnutá bílým šípem.

„A máte se, pane inženýre?“ zeptal jsem se (abych to zamluvil), a to jsem neměl. Usmál se smutně, mávl rukou, slzy mu vhrkly do očí a rychle odcházel.

A já bych od něho nejraději běžel za tatínkem a řekl mu, že neprodával šmejd, snad by ho to zas postavilo na nohy. Ale nebylo už kam běžet. Jedině nahoru k Pánubohu a tam zřejmě už není potřeba nic prodávat. A ani mouchy tam asi nelétají. A jestli létají a bude třeba prodávat, tak už o tom tatínek stejně ví. A v tom případě je na place.

Králíci s moudrýma očima

Naši prodali chatu a koupili si domeček u Radotína, nad jeho střechou kvetla jabloň. Byla to jejich poslední štace tady na zemi a byla to štace šťastná. Pracovali a žili v bláhovém snu o Mesiáši, že se jednou vzděnou. Ale protože víc pracovali než snili, nebylo to tak špatné. Tatínek už nechodil za ženskými, bouře přešla, nastal klid. Jenom peněz bylo málo.

Rozhodl se znovu, že zase nadělá majlant, tentokrát za pomoci králíků. Králíky zpočátku kupoval, pak je rozdával anebo prodával. Pracoval jako nikdy v životě. Postavil pro králíky desítky kotev, ozdobil je závěsy, vypadaly jako hrady pro ušaté panstvo. Zavedl si zvláštní chov králíků šampanů, měli barvu jak americké rakety startující na Měsíc, někdy byli víc stříbrní a někdy víc šedí a oči měli na králíky krásné a moudré, jako by všechno věděli. Vyprávěl si s nimi celé hodiny a drbal je pod bradou. Mám dojem, že ho králíci milovali.

Ráno a večer jim chodil na trávu, aby měli pořád čerstvou. Vstával brzy, kdy ještě spal celý kraj a tráva nebyla zvadlá. Byl to úplný

obřad. Rozednívalo se, na zelených stonkách se třpytila rosa a kolem skotačili divocí králíci, kterých tu bylo v haldách vždycky dost, a opodál pokřikovali bažanti, všichni už tatínka znali. Klečel na koleně. Měl vždycky správně naklepaný ostrý srp, ten trávu neškul. Položil ho, srp syčel: „Pššš!“ a „Pššš!“ a tráva se skládala rovnou do kytic. Pro každého králíka, jak pro jednu dámu z první lóže, jedna kytice. Pak jel s vozíkem, zapřáhl se do opratí a hvízdal si. Králíkům cpal trávu do kotců, ještě pomžourávali a on je budil:

„Kluci. Dobrýtro. Tady máte papání.“

Králíky pochopitelně překrmoval, vyvážel od nich tuny hnoje, skoro tolik, jako přivážel krmiva. Králíci však měli ohromně čisto, přátelům říkal:

„To koukáš, co? Jíst tady můžeš, bambulo.“

Maminka zatím úspěšně pěstovala krocany, slepice, prodávala vajíčka. Brzy se začal uskutečňovat malý zázrak jako v té slavné americké knize od Betty MacDonaldové VEJCE A JÁ.

Takhle to táhli skoro deset let.

Tatínek se přátelil se zahradníky z blízké Waltrovky, a tak si přinášel nejkrásnější růže z těch krásných. Po cestě zapomněl, jak se jmenují, a tak jim dal názvy presidentů — a také názvy svých nejlepších kamarádů, jako Běda Peroutka a Karel Prošek. A ty růže rostly rovně k nebi, měly silné stonky a lístky

a květy jako z vosku. Sám ty růže nikdy nestříhal, nesnesl, jak padá květ k zemi, musela je stříhat maminka. A vzadu na zahrádce, kde byl výhled na zbraslavský zámek, měl záhony gladiol. Rostly tu také jahody, rybíz, angrešt. Uprostřed chládku měl schovaný před sluncem betonový bazén a v něm plavali zelení úhoři se zdánlivě zlýma očima, které chytil v Berounce.

V zimě, když napadl před okny sníh, líčil železa na havrany. Jak se havran chytil a třepal křídly, běžel pro něj třebas v bačkorách. Jezdili tam k němu z Prahy v té době mnozí moudří lidé a on jim dělal polévku z moudrých havranů. Vyprávěl o svých bohatých příbuzných, sedlácích Popprech a Abelesech z Horšovského Týna, kteří před válkou odešli před Hitlerem do Kanady. A byli tak bohatí — říkal tatínek — že si vezli s sebou nejen švýcarské pastevice, ale i švýcarské krávy. V našich snech to byly nejkrásnější obrazy jak od Alše a představovali jsme si, jak naši strýcové Hugové a Aloisové jedou v osobním vlaku a na dalším nákladním jsou nápisy, jak bývaly na cirkusu BUSCH nebo HUMBERTO, a z oken koukají švýcarští pastevci v tralalácích a švýcarské krávy s rohamy, jaké byly namalovány na švýcarských čokoládách. Jak se později ukázalo, bylo to trochu jinak. Švýcarského pastevice pana Schmockera si vezli jenom jednoho a krávu

vůbec žádnou. Farmy si pořídili, ale tvrdě pracovali, vlastně až do dneška. Z jejich dětí vyrostli profesori a profesorky, jako z Vilmy Iggersové, která nejdřív dojila krávy, potom pracovala v továrně na cukrovinky, vystudovala a nakonec přednášela na universitě. Měli proti nám jednu velkou výhodu. Nikdo z nich nevyletěl plynovým komínem.

Můj tatínek se nikdy nedověděl, jak to bylo ve skutečnosti. A to bylo krásné, protože vždycky když vykládal o kanadských Abelesech a Popprech, zářily mu oči, říkal, že teď už jim určitě patří půl Kanady i s jezery a jednou ho tam pozvou na lososy. Tatínek vyprávěl o všem možném. Nejsmutnější bylo, jak za války vezl našeho psa Tamíka a kočku staré paní Löwyové autobusem do Prahy k odezdání, protože židi je nesměli mít. Kočka se mu v autobuse strachy podělala a on musel vystoupit, nechat ujet autobus a umýt ji ve sněhu. Nosil je celé odpoledne po Praze a vyndával je z bedýnky a ukazoval jim Hrad a místo na Staroměstském náměstí, kde bylo popraveno sedmadvacet českých pánů. Dal také Tamíkovi a té kočce svou svačinu a měl potom hlad.

Těch deset let uplynulo, jako by kamínkem člověk hodil do jeho zamilovaného bušěhradského rybníka.

Pak mu někdo z králíkářského spolku na-

mluvil, že kdyby dal své šampaňské králíky tetovat, mohl by dostat hromadu cen a peněz. To ho povzbudilo.

Pozval si odborníka na tetování králíků. U stovky králíků to byla strašná práce, králíkům se musí píchat do uší taková čísla. Králíci teprve tím se stali čistokrevní a ušlechtilí, je to, jako když si šlechtic opatří konečně rodokmen. Tatínek je pak pozoroval celé dny, snil o tom, že jich většinu na nejbližší výstavě prodá a králíkáři v celém kraji je budou chovat a říkat, že jsou od starýho Poppra.

Přátelé Novákovi z JZD mu půjčili bedýnky, objednal si za poslední peníze nákladák. Králíky včas naložil, a než odjel, vzal maminku za ruku a zavedl ji do špajzu. Ve špajzu toho moc poslední léta neměli, trochu mouky, rýže, krup, láhev oleje, svíčky, sirky, a to bylo všecko. Mrzelo ho to, před válkou byl vždycky hrdý, že se náš špajz pod jídlem prohýbal. Otevřel dveře špajzky a rozkázal:

„Hermó, dej to drůbeži! Přivezu plnej špajz. Vyklid' to a dej sem čistý papír!“

Pak jí dal slavnostní pusu, jako když jede do války, kterou určitě vyhraje.

Potom odjel tím nákladákem do Karlštejna, myslím, že to bylo do Karlštejna. Poslal ten nákladák domů, králíky prodá, domů jich poveze jen pár na další chov, především krásného samce Michaela.

Když vzal sbor rozhodčích na řadu jeho krá-

líky, svíralo se mu srdce, jako by posuzovali jeho vlastní děti. Vážili je, foukali jim do srsti, prohlíželi je.

A pak mu oznámili, že jim neudělal řádně jakousi rozšířenou manikúru a pedikúru, ne-ostříhal jim nehty a neumyl ptáčky, což byl tak vážný nedostatek, že mu žádné ceny nemohly být uděleny. Taky bylo tím pádem jasné, že králíky nikdo nekoupí.

Tatínek zbledl a pak začal křičet:

„Vy rošťáci!“

To je ono. Nemají rádi židy. Výstava po tomto výkřiku ztichla, šum ustal, i králíci jako by dali slechy dolů. Králíkáři šli tatínka utěšovat a ten první ho oslovil přátelsky, tak jak se chovatelé nazývají:

„Příteli Pavle!“

To už jsme se dlouho jmenovali Pavlovi. Tenkrát jsme si říkali, že když žijem v české zemi, že bychom měli mít správně české jméno namísto toho Popper, a snad jsme byli také trochu víc podělaní, než bylo třeba.

Tatínek na toho králíkáře zařval:

„Já jsem ti hovno přítel!“

Seděl dál a čekal na něco, co by ho mohlo zachránit. Mohl by to být jeho syn Jirka, který mu tak často pomáhal se svým fiatem, anebo další syn Hugo, který zas uměl výborně makat rukama. Anebo strýcové Hugo a Alois by mohli přiletět z Kanady na aeroplánu a přivést ty největší kanadské králíky, aby dal

všem tady trumf. Nebo by se mohl objevit strýček Ota, který po válce pracoval na severu Čech a kterého jsme měli rádi stejně jako pražskou tetu Helenku.

Ale nic se nestalo. Smrákalo se. Králíkáři odešli a zůstal tam sám. Protáhl plotem bedny s králíky do blízké zeleně a otevřel všechna dvířka. Lezli překvapeni pomalu ven, nikdy neviděli nad sebou nebe a nikdy neměli pod bříškem vojtěšku. Řekl jim:

„Kluci, běžte.“

Jenže neběželi, byli na něho zvyklí, lezli mu k nohám a třeli se o ně jak kocouři. Zaháněl je pryč, ale oni chtěli pořád k němu, protože věděli, že se tak mít nikdy nebudou, jako se měli u něho, už nikdy nebude travička tak křupavá, jako byla tam v těch krásných kotcích, kde se měli jako na zámku. Chtěli pořád k němu, i když jim nevybojoval svou neznalostí ty první ceny.

Nakonec jim utekl, nejdéle se ho držel jeho miláček, krásný Michael. Utekl i jemu. Když uviděl nádraží, sáhnul si do kapes, ale našel jen hrst zmuchlaných cigaret.

Spatřil řeku. Řeka byla pro něho v životě vším. A tak k ní šel, podle řeky musel také dojít do svého domku a ke své ženě. Šel při měsíci, který z řeky udělal stříbrnou silnici. Místy se natáhl do trávy, všechno ho bolelo. Srdce jako by mělo puknout a nohy jako by se měly zastavit. Poprvé v životě šel takovou

dlouhou štreku bez hvízdání a bez zpěvu, nezpíval si ani tu z legií o slonech, ani tu o červeném šátečku. Jako by prasklo péro u gramofonu, jako by dohrál hrací obraz s veselým poutníkem a rybářem. Šel a jenom na nebi jako by občas spatřil špajzku vystlanou čistými papíry přesně tak, jak rozkázal. Pak prý spatřil u břehu rybu. Byla to dlouhá ryba s velkýma vypoulenýma očima. Dívala se na něho a on se díval na ni. Byla to taková ryba, která byla tak chytrá, že ji po celý život žádná jiná ryba nezabila a žádný chytrý rybář nechytil. Jen proto mohla být tak velká a tak stará. Tvrdil pak, že se na něj přišla podívat, jak umírá, protože zabil za svůj život tisíce ryb. Ryba zavrtěla ploutvemi a odplula. Dal se znovu na cestu. Ráno se dobelhal k vrátkům. Podlamovaly se pod ním nohy a držel se za srdce. Maminka se lekla a vedla ho do světnice. Když šel kolem špajzu, odvrátil hlavu, bál se, že tam dala ty čisté papíry. Pak se přece jen podíval. Špajz měl ty papíry špinavé a byl zřejmě schválně pootevřený. Bylo tam trochu mouky, rýže, krup a láhev oleje. Usedl do židle a usmál se na maminku:

„Ty můj nejlepší kamaráde.“

Maminka zavolala sanitku. Přijeli, vedli ho ven, že ho povevou do nemocnice. Nadával jim, u vrátek se jim vytrhl, něco si zapomněl. Nevracel se pro malý tranzistor, jak si ho lidi berou. Dal si jednou namalovat krásnou ce-

dulku, na kterou byl pyšný. Teď ji pověsil na
vrátka, aby si to mohl každý přečíst. Stálo
na ní:

P R I J D U H N E D

A už nikdy nepřišel.